

Mahjas Weefis

Nr. 16.

Rīgā, 21. aprīlī 1910. g.

55. gada gahjums.

Ģehklas eespajds uļ raschu.

Dr. philos. P. Sālīšļa.

IV.

b) **Rudsi.** „Mahzijas labības raschu waretu eewehrojami pazelt, ja atmestu daudzās wehl audsetās maswehrtīgās waj iswirtuschās labības sortes un peeturetos weenigi pee nedaudsajām labakajām sortem.“ Ja profesors Dr. R. fon Rūmkers jau tā issafas par Mahziju,* to tad tas wehl nefazitu par Baltiju, kur teescham wehl nepēdodami mas wehribas peegreesch labai ģehklas labibai. Naw tatschu weenalga, waj pateizotees tikai noderigatai raschigakai ģehklai semkopis rascho mehri peezi waj pat wehl wairaf uļ puhrweetas wairaf waj masaf. Labaka ģehkla taf, tā Wafar-Eiropas ismehginajumi peerahdijuschī, eenes pat augstās rentes teefu wairaf. Raħdas rudsu sortes tad nu Mahzijā, tā muħsu tuwakā kaiminu walsti, israhdijuschās par raschigakām un waj tās ari pee mums buħtu raschigakas par muħsu pašchu rudsu sortem? — Mahzu Laukfaimneeku beedribas 1888./89. lihds 1893./94.

un 1899./900. lihds 1901./902. gadu un daudzū zitu beedribu un priwatpersonu ismehginajumi peerahdijuschī Petkusās rudsu pahrakumu par wišām žitām rudsu sortem. Peewedišim šche Mahzu Laukfaimneeku beedribas, Laučstedtes un Pentkawas ismehginajumu panahumūs. (Stat. apakščejo tabeli.)

Rā redsam, tad Petkusās rudsi graudu sīnā wišos gados pahrspeħjuschī wišas žitas rudsu sortes. Ari salmu raschas sīnā wini eewehrojami, jo eenem trescho weetu. Salmu raschas sīnā winūs pahrspeħi Wez-Paleščkenas un Pirnas rudsi. Bet, ja atkal nemam grauduš un salmuš topā, tad Petkusās rudsi leeliski pahrspeħi wišus žitus rudsuš. Peewedišim wehl ismehginajumus ar rudsu sortem Pentkowā. (Stat. tabeli 362. lapp.)

Petkusās rudsu pahrakums parahdas ari šchajos ismehginajumos. Profesors Berlachs, apstatidams šchos Pentkawas ismehginajumu rezultatus, issafas šekofchi: „Ne-

Mahzu Laukfaimneeku beedribas ismehginajumi:

	Zaurmehra rascha kilogramos un martās uļ hektara ($\frac{1}{10}$ desetinās).								
	1899./900. g.		1900./901. g.		1901./902. g.		trijgadeja zaurmehra rascha		
	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	martās ap- reštinata
Petkusās rudsu	2146	3288	2398	4264	2863	5390	2469	3314	475,08
Wez-Paleščkenas rudsu	1993	3468	2217	4726	2624	5486	2278	4560	455,22
Šeines Zeelandes rudsu	2051	3284	2181	4057	2540	5075	2257	4139	440,14
Seemel-Mahzijas Schampanas (Cham- pagne) rudsu	2005	3422	2276	4230	2382	4955	2221	4202	437,01
Wolfenheijas rudsu	1984	3051	2194	3958	2514	5285	2231	4098	435,28
Probstejas rudsu	1978	3329	2081	3993	2445	4970	2168	4099	426,50
Pirnas rudsu	1828	3160	2106	4305	2317	5574	2084	4346	422,15
Schlanstedtes rudsu	1745	3349	2044	4766	2503	5334	2097	4283	422,07
Streewu leelzeru rudsu	1863	3082	2010	4070	2188	4837	2020	3996	402,67

*) Stat. „Ueber Sortenauswahl bei Getreide mit Rücksicht auf Boden, Klima und Kulturzustand“ 35. lapp.

Ismehginajumi ar rudsu sortem Pentkowâ:

	Zaurmehra rascha kilogramos un markās uĥ hektara.									
	1901. g.		1902. g.		1904. g.		1905. g.		Zaurmehra uĥ hektara	
	graudu	falmu	graudu	falmu	graudu	falmu	graudu	falmu	graudu	graudu wehrtiba mortka
Petkufas rudsu	3116	—	3412	6694	3878	6666	2170	4454	3144	440,16
Schlanstedtes rudsu	2778	—	2908	6786	—	—	—	—	2843	398,26
Wez-Paleschtenas rudsu	—	—	—	—	3538	6870	2122	4892	2830	395,20
Birnas rudsu	2760	—	2802	6432	—	—	—	—	2781	389,34
Nettes pahrlaboto Zeelandes rudsu	—	—	—	—	3350	6640	2000	4642	2675	374,50
Profesora Indrika rudsu	—	—	—	—	3246	6062	1818	3598	2532	354,48
Jauno Oetingenas rudsu	2686	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Frobstejas rudsu	2678	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pentkomas rudsu	2220	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Schampanas rudsu	—	—	3356	7408	—	—	—	—	—	—
Heines Klosters rudsu	—	—	3224	7020	—	—	—	—	—	—
Swedru rudsu	—	—	2942	6146	—	—	—	—	—	—
Buru rudsu	—	—	—	—	3234	6626	—	—	—	—
Zeelandes rudsu	2948	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heines pahrlaboto Zeelandes rudsu	—	—	—	—	—	—	2046	4242	—	—

weenadiba raschas sinâ ir ari schai gadâ (1902. g.) eewehrojama; starpiba stary augstako un semako raschu atteejibâ uĥ graudeem ir ap 3,05 zentneru, un falmu un pelu raschas starpiba 6,31 zentners uĥ morgena ($\frac{2}{3}$ puhweetu). Augstakâ graudu rascha schai ismehginajumu gadâ tâ tad atkal bijuse „Petkufas rudseem“. Labatos graudus dewa Schampanas un Heines „Klosters rudsi“ un stin-gratos falmus „Schlanstedtes rudsi“.*) Par 1904. g. rudsu ismehginajumeem Pentkowâ profesors Gerlachs fawa zeturtâ pahrskata 7. lapas puse issakas schahdi: „Wini (scha ismehginajuma gadu flaitki) peerahda Petkufas rudsu eewehrojamo raschibu ari tajos apstahktoĥ, kahdi austrumos ne retumis. Mehĥ waram tapehĥ scho rudsu audseschani, dibinotees uĥ muhsu wairalgadejeem ismehginajumeem, Posenas laukfaimneekem tikai koti eeteikt.“ Un ja Posenâ Petkufas rudsu audseschana til filti eeteizama, tad to audseschana luhs tâpat eeteizama ari Baltijâ, wismaf Kursemê. Ari pehĥ wisjaunakeem rudsu ismehginajumeem Wahzija Petkufas rudsi graudu sinâ eenem wispirmo weetu, kamehr falmu sinâ wini eenem otro weetu. Pehĥ semkopibas profesora Edlera (Zenâ) Wahzu laukfaimneeku beedribas ismehginajumi rahbijuschi, ka Petkufas rudsi graudu raschibas sinâ pahrspehjuschi wifas zitas rudsu sortes. — Schneidewinds 1903. gadâ Lauchstedtê atrada, ka Petkufas rudsi tur uĥ hektara raschoja (mehflots bija 1 hektars ar 20,000 kilogrameem kuhĥ mehflu) 4101 kilogramu graudu un 7395 kilogramus falmu, kamehr F. Heines Hadmerslebenâ audsetee pahrlabotee Zeelandas rudsi isdewa tikai 3905 kilogramus graudu un 7603 kilogramus falmu. — Ari schajos schaurakos, aprobeschotakos fazenĥbas ismehginajumos Petkufas rudsi pahrspehja graudu sinâ Zeelandas rudsus par apmehram 200 kilogrameem uĥ hektara. „Pehĥ wifata,“ tâ profesors Nowakis faka,

*) Stat. M. Gerlach, Zweiter Bericht über die Tätigkeit auf dem Versuchsgute Pentkovo, Jahrgang 1902. 5. un 6. lapas puses, Posenâ 1903. gadâ.

„Petkufas rudseem peenahkas kronis.“ — „Petkufas rudsi,“ faka profesors Edlers, „graudu sinâ tâ faufos, tâ flapjos gados zaurmehra eewehrojami pahrspehĥ wifas zitas ismehginatâs rudsu sortes.“ — Pehĥ jaunakeem ismehginajumeem falmu raschas sinâ tee eenem otru weetu. Graudu raschas sinâ wini tâ tad stahw pirmajâ weetâ un falmu raschas sinâ otrâ weetâ. Petkufas rudsi tapehĥ schimbrihscham usfkatami par wisraschigako rudsu sorti. No jaunakâ laika eeaudseteem un par labeem atrasteem besjau minetâm rudsu sortem wehl buhtu peeminami Dr. Em. fon Profkoweza jun. eeaudsetee Kwafizas (Merijâ) Hannas rudsi, Bahlena jubilejas rudsi, Bahlena „Elites“ rudsi, Meusera „milu rudsi“ un Buhlendorfas rudsi. Pahrsseemoschanas sinâ wislabakee Wez-Paleschtenas rudsi, Kwafizas Hannas rudsi, Frobstejas rudsi, Seemetwahzu Schampanas (Champagne) rudsi. Tâ ka raschas sinâ Petkufas rudsi stipri pahrspehĥ it wifus zitus rudsus un ari wehl deesgan labi pahrsseemo, tad schis „rudsu kronis“ buhtu audsejams ari muhsu lihdschinejo rudsu weetâ, jo sehjot Petkufas rudsus mehĥ leelâ mehra pazeltu fawas rudsu raschas. Wismaf Kursemê schee rudsi wehl labi pahrsseemo un teizami isdodas. Sekabmuischâ (Dobeles aprinki) Petkufas rudsus no weetas sehju jau defmit gadus un neweenu paschu gadu Petkufas rudsi naw flitti pahrsseemojuschi. Wini seemas tur isturejuschi tik pat labi tâ weetejee Kursemes rudsi. Neweens kursemneeks, kas Petkufas rudsus no Sekabmuischas pastellejis, par to pahrsseemoschani wehl naw kuhdsjees. No dascham weetam Widsemê turpretim gan man peenahkuschas sinas, ka tur Petkufas rudsi neisjeetuschi seemu. Bet ar laiku jau winus pahrsseemoschanas sinâ wehl waretu wairak peemehrot ari Widsemes klimatisteem apstahkeem. Waretu jau nu tomehr buht, ka labakas pahrsseemoschanas deht Widsemê par labakeem israhdisees Wez-Paleschtenas, Kwafizas Hannas

waj kahbi ziti rudsi. Bet ap Daugawu un wehl i daschos zitos apgabalos Petkusas rudseem wehl wajadsetu labi pahrsseemot un dot eewehrojami augstakas raschas par weetejeem Widsemes un ziteem rudseem. No wairakeem widsemneekem man ari sinots, ka no Zekabmuischas pastelletee Petkusas rudsi labi pahrsseemojuschi un to rascha bijuse stipri leelaka par weetejo rudsu raschu. No leelas salas Petkusas rudsi, ka leelas, masat baidas, nekā no dsila sneega, ihpaschi tad, ja sneegam usnahkot, seme naw peeteekofchi stipri faszalufe. Bet kur ween ir zeriba, ka Petkusas rudsi wehl pahrsseemotu, tad winus to leelas raschibas deht gan wisur wajadsetu seht. Pehz Petkusas rudseem buhtu eewehrojami Wez-Paleschenas rudsi, kuri rasi buhs Widsemel noderigakee rudsi, wismas tur, kur Petkusas rudsi wairs labi nepahrsseemotu.

Zit leelu eespaidu ari pee mums us raschu dara laba un apstahkeem peemehrota sehkla, to peerahda Petkusas rudsu raschiba. 1901. gadā profesors K. Balodis man preeksch ismehginaschanas Zekabmuischā peesuhitija wairaf labibas sortes, to starpā ari Petkusas un Schlanstedtes rudsus. Saprotams, ka wisas labibas sortes bija nemtas no pirmawoteem. Par Petkusas rudseem profesors Balodis toreis issazijas, ka winsch esot pahrllezinats, ka tee preeksch Baltijas buhschot raschigakee.

Winsch esot salihdsinajis daudsas rudsu sortes, tapat semes fastahwdatas, weenas un otras weetas klimatu, zaurmehra gada temperaturu, leelako aufstumu un karstumu, faules deenas, leetus daudsumu u. t. t. un tā nahjis pee pahrllezibas, ka Petkusas rudseem wajadsetot Zekabmuischā, wispahri Baltijā, wismas Kursemē fewischki labi isdotees. Schlanstedtes rudsi gan ari esot teizami, bet teem wajagot fewischki labas, kreetni isstrahdatas un labi mehslotas semes un tā ka Zekabmuischā neefot tihras papuwes, tad nesin waj katru gadu semi tā wareeschot isstrahdat, tā tas preeksch Schlanstedtes rudseem wajadfigs. Sewischki labās, teizami isstrahdatas un kreetni mehslotas semes Schlanstedtes rudsi pee gadijuma gan warbuht wehl pahrspehshot Petkusas rudsu raschibu, bet wispahri nemot, preeksch Baltijas noderigaki buhschot Petkusas. Ismehginajumi Zekabmuischā peerahdija, ka profesors Balodis nebija wishlees. Weenadi apstrahdatā un mehslotā semē wairaku gadu resultats bija fekofchs: Petkusas rudsu rascha bija zaurmehra: 21 puhrs us puhrweetas, Schlanstedtes — 17 lihds 18, Sagnizas — 14 lihds 15, weetejo Kursemes rudsu 13 lihds 14 puhri us puhrweetas. Weenā gadā bet Schlanstedtes rudsi raschoja 34 mehrus us puhrweetas! Zaurmehra Petkusas rudsu rascha tomehr bija leelaka. Petkusas rudsi, ka waretu peesihmet, labaf pahrsseemo, ir prahwi un stingri falmos. Petkusas rudsu 7 gadu zaurmehra rascha Zekabmuischā bijuse 18 lihds 19 puhru no puhrweetas, wissemakā rascha 14½ puhru no puhrweetas. Gewehrojot, ka Zekabmuischā naw tihras papuwes, bet seemajus wispahri sehj pehz ahbula waj papuwē audsetam lehjam (wishkeem) un tapehz rudsu semi ne weenmehr isdodas peeteekofchi isstrahdat, japeenem, ka tihra papuwē sehiti Petkusas rudsi raschotu wehl wairaf, ko ari peerahda

tee nedaufsee gadijumi, kur Petkusas rudsi Zekabmuischā sehiti tihra, melnā papuwē.

Profesora Indrika rudsi, turus fahkumā isplatija Behrs muischas ismehginajumu faimneeziba, Zekabmuischā neisrahbijas par til raschigeem ka Petkusas rudsi, kuri lihds schim Zekabmuischā raschas sinā pahrspehjuschi it wisas tur lihds schim audsetas rudsu sortes. — Zapreezajas, ka pehdejos pahra gados tagad ari Behrs muischas ismehginajumu faimneeziba peegreesufes Petkusas rudseem — un fahkufe ari no sawas pufes tos isplatit. Tahdejadi wairaf zeribu, ka Petkusas rudsi wismas Kursemē drihsaf ispeedis weetejos dauds neraschigakos Kursemes rudsus un tā wispahri eewehrojami pazelfees rudsu raschas.

Sehkla nemama pehz eespehjas arween no pirmawoteem. Zekabmuischāi winu ifgabus, nemtu no pirmawoteem, peesuhita profesors Dr. K. Balodis. Profesoram Balodim winu pastellejot ir ari wairaf droschibas, ka pateefi ari dabun pastelleto originalsehllu. Man waj zitam winu pastellejot waretu gaditees, ka originalsehllas weeta dabun to newis no pascha pirmawota, bet audsetu no kahda zita, jo mehdsot gaditees, ka ari Bakar-Giropas semkopis, pat pasihstamas semkopju fabeedribas, ja wairs neefot ko suhtit originalsehllas, tad to it weenkahrschi panemot no kahda laba kaimina un nosuhot par originalsehllu — it ihpaschi us ahrsemem.

Naw pareisi, ja semkopis sehllu panehmis no sawa kaimina, kas to nesin kad nehmis no nes kahdas muischas, apmeerinats domā, ka winsch nu eesehj tahdas un tahdas fugas rudsus waj kweeschus u. t. t.

Sehkla nemama tikai no ustizamam personam, wislabaf teeschki no winas ismehginatajeem. Ismehginajumi ar sehllam, ka to waretu peesihmet, isnahk deesgan dahrgi. Ne katra pastelletā sehkla jau noderiga. Bet ja weenai waj otram ismehginajumu faimneezibai isdodas atrast un isplatit kahdu jaunu raschigaku labibas sorti, tad ar to ween jau dauds kas panahkts. No ismehginajumu faimneezibam, ka to jau agraf uswehru, wispahri newajaga fagaibit brihnumus. Sinatnei kahdu naw. Weenam otram wezmodes semkopim, kas warbuht tikai mehchaniski labi isstrahdas sawus lautus, materialā sinā buhs labafi panahkumi, nekā zit dascham labam ismehginatajam un jauninatajam, kam nereti nahkas nest leelus materielus upurus Peemehram, ir jau, azim redsot, praktiskafi par lehtu naudu eeguht ismehginatu un par labu atrastu sehllu nekā maksat 15 rublu mehrā un wehl isdarit ismehginajumus, kas nereti saweenoti ar leeleem materieleem upureem. Labu sehllu eegahdajot newajaga schelot naudas. Pawisam aplami ir eeskati, ka laba, ismehginata sehkla mihsu apstahkots par 100—120—150 kap. pudā pahrdota, buhtu dahrga. Tā peem. kahds turigs kaiminsch Zekabmuischā Petkusas rudsu sehllu pirtdams peesihmeja, waj 1 rbl. pudā tikai nebuhshot par dahrgu. Atbildeju winam apmehram fekofchi: mihko kaimin, man pascham scho rudsu sehlla maksā 14—15 rbl. mehrs, neeskaitot klapatas un braukumus us Rigu, prof. Balodis nopuhlejees isfinat winu noderigumu preeksch schejeenes, ja nu jums teescham

I rbl. pudâ par dahrgu, tad es jums pehz wajadfibas 10 waj wairaf mehrus dođu gluschi par welti, tikai atdodeet man to datu, to jums Petkusas rudsi weenâ weenigâ gadâ raschos wairaf par juhfu weetejeem rudseem. Apsehjeet ar juhfu rudseem wairs tikai weenu puhrrweetu un wifu pahrejo rudsu semi ar Petkusas rudseem. Tâ, luhf, redseet, mehs abi warefim buht meerâ, juhs buhseet dabujuschu jaunu, labaku sehllu gluschi par welti un es tahdejadi wisadâ sinâ dabuschu par rubli pudâ wairaf. Zitôs gados paschi pee tam wehl patureseet pahraho raschu. Kaiminsch nosmihneja, bet neko neteizis samakfaja 1 rubli pudâ. Mahfoscha gada rudeni winsch preezigi stahsta, ka „manu preekschlitumu peemendams gan buhtot eekritis“. „Kâ tâ?“ — „Nu drofschi fawi 4 mehri no puhrrweetas no juhfu rudseem isnahza gan wairaf.“

Isplatijuschees schee raschigee Petkusas rudsi no Bekabmuischas pehdejo 9 gadu laikâ plaschi jo plaschi gan pa Kursemi, gan pa Widsemi, gan ari tee suhtiti us Gelschfreewiju. Krona Behrsmuischas aplahrtnê Petkusas rudsus wispirms sahla audset un isplatit muhsu zentigais agronomis K. Umanis, kusch toš preeksch kahdeem fescheeem gadeem tur no Bekabmuischas pahrweda preeksch fawa brahta, kuram pee Behrsmuischas mahjas. Tagad Petkusas rudsus profesora Indrika rudsu weetâ fahfufe audset un isplatit ari Behrsmuischas ismehginajumu fainneeziiba. Un ar preeku jakonstatê, ka tagad ari agronomis Berga kgs „Semkopi“ issafas, ka Petkusas rudsu sorte laikam buhschot noderigatâ preeksch Baltijas. Widsemê, ihpaschi Walmeeras aprinkfi, Petkusas rudsus wiswairaf isplatijuse dsihwâ un darbigâ Rauguru, tagadejâ Baltijas Lautfainneeziibas beedriba, kura schos rudsus wairaf gadus no weetas pastellejuse no Bekabmuischas. Bekabmuischas aplahrtnê tagad wairs naw ne weenas muischas un ari waj neweenas semneeku mahjas, kur tagad nesehtu Petkusas rudsu. Winus tur tagad stary ziteem sehj Reschu muischâ, Ragu muischâ, Petermuischâ, Wehtras muischâ, Bolu muischâ, Falzgrahwes muischâ, Sakâ muischâ u. z. Zil daschâ labâ muischâ un mahjâ lihds ar scho rudsu sorti naw issuduschas wisas lahtschausas! Kahdâ muischâ peem. rudsu weetâ wairs gandrih tikai auga lahtschausas. Kalpi nedsihwo, negrib tahdas maises ehst, saka, ka zitur ta labaka. Muischneeks zeefchas zeefchas, wihrs gan negribetu, bet kahdâ deenâ tomehr eerodas Bekabmuischâ un paschapstinigi lafoniski isskaidro: „nebrautschu projam, kamehr man nedoseet rudsu sehllu.“

Petkusas rudsus nu gan daudsi fahschuschees. Daudsi winus sehj nu jau 3—4—5—6 gadi. Kaut tik nu ari neaismirstu, sehllu atkal ihstâ laikâ atjaunot! Labibas sehlla atjaunojama it 3—5 gadus. Bekabmuischâ sehllu atjauno itgadus, lai ta weenmehr buhtu it kâ originalsehlla, kâ nemta teefchi no pirmawota Wahzija. — Un ir ari leela staryiba stary agrako gadu Petkusas rudsu sehllu un tagadejo Petkusas rudsu sehllu. Agrako gadu Petkusas rudsi stipri gaischafi par pehdejo gadu Petkusas rudseem, kuri ir peleksafi. Leeta luhf ta, ka eesafganee graudi ismehginajot israhdjuschees par raschigakeem, labaki isturot seemu un ari to fimiskais fastahws esot labaks par gaischo, dskelto

graudu faturu. F. fon Loehows Petkusâ (Brandenburgas prowinzê) tapehz pehdejos gados zenschas isaudset graudus peleti sakâ krahfâ, kas tam ari pilnigi isdeweese. Ari wahrpun salmu sinâ isdariti pahrlabojumi. Petkusas rudsi pehz profesoru K. fon Rümpera, Fr. Schindlera un N. Nowazla sinam, zehluschees no Pirnas rudseem. F. fon Loehows winus Petkusâ sahzis audsinat 1881. gadâ un wisâ schai laikâ no pat 1881. g. fahfot, toš pastahwigi pahrlabojis. F. fon Loehowa Petkusas rudsu audseschanas mehrkis pehz profesora Franza Schindlera*) ir: „wideja zereschanas spehja stingri salmi, ihpaschi wahrpas fahfuma, wideja garuma, tshettrindejas, graudu pilnas, bet ne faspuestas wahrpas, wideji gari, pilnigi, peleksafi graudi.“ Wisas schis ihpaschibas sistematiski attihstot, peememotees rudsu raschigums. — Par katru islahito, sehllai nolemto stahdinu, ta salmu garumu, krahfu, zerajumu, wahrpun garumu, graudu skaitu un smagumu u. t. t. teef westas grahmatas.

War eedomatees, kahdas puhles prafa schahda jaunu labibas fugu eeaudseschana un wezu pahrlaboschana! No faweem seemas rudseem F. fon Loehowam Petkusâ ari laimejees isaudsinat jaunu wasaras rudsu sorti. Lai gan Petkusas rudsi teizami isdodas ari mahla semes, wispahri semes labuma sinâ naw pahraf islutinati, tad tomehr nebuhs leeki peefshmet, ka wini ihsti zehluschees no weegla, smilts semê auguscheeem rudseem un tapehz weeglatâs semes buhs jo noderigi un raschigi. Semas, kuhdrinas semes wini nemihl. — Wez-Paleschenas rudsus, kuri tuhlin pehz Petkusas rudseem, israhdjuschees par raschigakeem, no Getingenas, Probstejas, Pirnas un zitu rudsu maifjuma isaudsejis fon Modrows Wez-Paleschenâ, tagad Gwidzina (Watar-Prusija). — Kwasizas Hannas rudsu sorti no weetejeem hanakeeschu rudseem isaudsinajis Dr. G. fon Proskowegs. Ari Kwasizas Hannas rudsi ari ir loti raschigi, istura seemas, bet tâ ka wini deenas 8 agraf seedot par ziteem rudseem, tad Seemet-Wahzija scho rudsu seedu laikâ wini schad tad zeefschot no falnas. Preeksch mums wisnoderigatâs tapehz, jadomâ, buhs Petkusas un Wez-Paleschenas rudsu sortes. — No wasaras labibas sortem Bekabmuischâ un Brambergu muischâ par fewischki raschigam israhdjuschas sekoschas: Swalbsa gulbjakla meeschi (Svaanhalskorngerste), Swalbsa prinzeses meeschi, Heines Goldthorp meeschi, Heinemana agras mihsstschaulu ausas, Friedrichswertas ausas, Friedrichswertas Ligowo ausas un Switlinga ausas. Bet wasaras labibas sortu ismehginaschana wehl weenmehr teef turpinata un wehl newar ne par weenu sorti teikt, ka ta jau ta wisraschigatâ, kâ to par Petkusas rudseem wareja fazit. Raschigas minetâs sortes ir wisas. „Schwanhals“ meeschu rascha Bekabmuischâ un Brambergos bijuse lihds schim arween wisaugstatâ. Profesors Balodis preeksch Bekabmuischas un Brambergu muischas patlaban atfuhitjis kahdas 12 jaunus meeschu un

*) Stat. „Der Getreidebau auf wissenschaftlicher und praktischer Grundlage“. Bearbeitet von Franz Schindler, o. ö. Professor an der K. K. deutschen technischen Hochschule zu Brünn. Mit 80 Textabbildungen. Berlin. Verlagsbuchhandlung Paul Parey. 1909. g. 73. lapp.

auſu ſortes, kuras ahrsemēs israhdiuſchās par raſchigatām un kuras taš, eewehrojot Baltijas ſemi un klimatu, tura ari par iſmehginajamām pee mums. Puſi no ſchim ſehklam

profefors Balodis iſſehjis ſawā Herrenhölzas muifchā pee Berlīnes. Redſes, tā winas augs tur un pee mums. Par wafaras labibas ſehklam tuwal nahkoſchā numurā.

Swaigſchnu paſaule.

Profefora Dr. Hermana J. Kleina.
(Turpinajums.)

VIII

Putnu zekſch.

Tās ſwaigſnes, kuras weenkahrſchi ar azim ir ſare-
dsamas pee naktis debefis juma, parahdas beſ teefſchanās
uſ kaut kahdu zentru gandrīh weenadi iſſkaiſtas paſaules
telpā un neiſmehrojami leelos attahkumos weena no otras.
Semēs attahkums no ſaules ir 20 miljonu juhdses, bet ja
mehs ſcho attahkumu paleelinam 200 tuhfſtoſch reiſes un
ar ſcho milſigo garuma mehru, tā ar kahdas lodes puſ-
mehru, apweklam lodes wirēpufes lihdsenumu, tad ſchai
neaptiverami leelajā telpā buhs atrodama tikai weena
ſtahwu ſwaigſne — muhſu ſaule. Tamlihdſigi ari buhtu,
ja mehſ ſcho milſigo lodi eeweltu ſtarp gaiſchajām Oriona
waj Leelā Lahtſcha ſwaigſnem; ari tajos tahlumos wina
aptwertu tikai weenu, waj wiſleelakais diwas ſwaigſnes,
kuras lultureem lihdsigi karajas tumſchās telpas tuſſchumā.
Schi puſlihdſ weenlihdsigā ſwaigſchnu iſdalīſchana telpā ir
tomehr tikai lihdsi ſinameem, katrā ſinā neiſmehrojameem
attahkumeem ſpehtā, bet wina turpretim nekahdā gabijumā
nekrīht ſwarā pee tām neſkaiſtamām ſwaigſnem, kuras iſ-
taifa Putnu zeku, to plato bahlo gaiſmas mirdſumu, kuſch
leela loka weidā ſteepjas pahr debefim nemainidamees un
kuſi karaliſks tā beſgaligā un muhſchigā attehls. Te mehſ
faſtopamees ar piſnigi zitadu kahrtibu un leelakā mehri
ſweſchadu ſwaigſchnu mahlonu konzentrefchanos un ar
ſmalakām ſwaigſnitem, kuras atſewiſchki nemas nawa ap-
tweramas. Starp ſcheem gaiſmas mahloneem atrodās
tumſchi zeki, reiſam tā iſwihti kanati; ir weetas lihdsigas
tām, kuras jau Herſchels apſihmeja tā debefis atwarus un
kuras mums dod eefpehju eefſtatitees paſaules telpu beſ-
ſwaigſchnu beſdibenos. Iſhtais Putnu zekſch nepaſtahw no
ar tahſkati peceetamām atſewiſchakām ſwaigſnem, wina
ſpoſchums warbuht ir neiſdalams ar muhſu instrumenteem.
Gan wina tuwumā war redſet iſſkaiſtas maſas ſwaig-
ſnites neſkaiſtamā daudſumā, bet tās neiſtaifa Putnu zeka.

Skaidrās beſmehneſcha naktis ar weenkahrſchām azim
ir redſams, tā Putnu zekſch ſteepjas pahr atſewiſchakām
ſwaigſchnu ſihmem koti neweenadā platumā un gaiſmā.
Gulbi wiſch ir mirdſoſchs un Beſejā winā parahdas
tumſchs luhſums, Drmani un Dwihnos un Weenradſi pa-
rahdas uſ plateem, maſak gaiſcheem pamateem garas mir-
diſchoſchas ſchwihtras. Wiſſkaiſtakais iſſkats Putnu zekam
ir tai datā, kura ſteepjas no Ehrgla ſwaigſchnu ſihmes
pret Strehlneeku un Starpionu. Neweens debefis juma

apwids, ſaka gluſchi pareiſi Dſchons Herſchels, nedod ar
ſawas grupeschanās weidu un piſnibu leeliſtaku kraſch-
numu un daſchadibu tā ſchis.

No Gulbja lihdsi deenwidus debefis mirdſoſchai Ben-
taura ſwaigſchnu ſihmei Putnu zekſch ir noteikti iſdalīts
diwas datās un Kuga ſihmē wiſch attal rahdas iſdalīts
pahr plaſchu telpu ar leeleem tumſcheem ſwaigſchnu na-
badſigeem atwareem pa ſtarpām.

Ja pahrbauda 9. un 10. leeluma ſwaigſchnu kartes un
ſarakſtus, tad ir redſams, tā Putnu zeka iſdalīſchanās
diwas ſaros neparahdas ſcho ſwaigſchnu datā, tā tad Putnu
zekſch ir koſmiſka buhtne tahwu wiſch tās telpas, kura
atrodas ſchis ſwaigſnes kopeji ar muhſu ſauli.

Tikai fotografijas iſleetoſchana debefis pehtneezibā ir
darijuſe par eefpehjamu aptwert Putnu zeku. Sewiſchki
profefors Barnards Terkes ſwaigſchnu luhkotawā ir iſdarijis
koti daudſus Putnu zeka uſnehmumus un iſſnajiſ, tā wina
ſtruktura atſewiſchki nemot ir daſchada. Sinamās datās
Putnu zeka mahlonu formas faſtahw no leelām ſwaigſnem,
zitās datās no ſmalakām ſwaigſnitem, lihdsigām ſwaigſchnu
puteſkeem. No Starpiona zauri Strehlneekam Putnu zekā
faſtopam miglas un ſabeesetus pudurus, kuri itkā nejaufchi
tur ir iſſkaiſti. Gulbi turpretim faſtopam kahdu apwidu,
kura parahdas milſigas iſpluhduſchu miglu maſas, ſa-
jauktas ar ſwaigſnem, — tāpat ari tas ir Beſeja
ſwaigſnajā.

Spihdoſchajā Putnu zeka wihtnē ir blakus gaiſcheem
plankumeem ari tumſchas weetas, par kuru zehloneem
ſkaita maſo ſwaigſchnu un ſmalta, Putnu zekam rakſturiga
gaiſmas mirdſuma truhkumu. Profefors Barnards ar
ſaweem Putnu zeka fotografīſkeem uſnehmumeem ir atradis
ne maſumu tahdu tumſchu weetu. Uſ fotografījam ir
ſkaidri manams, tā Putnu zeka ſwaigſchnu mahloni tur ir
atdalijuſchees weens no otra, lihdsigi tam, tā muhſu
atmoſſeras mahloni reiſam parahdas weetweetam ſadru-
puſchi un parahda tumſcho debefis pamatu. Tahdas weetas
Putnu zekā profefors Barnards, tāpat tā agrak Herſchels,
tura par atwareem ſtarp atſewiſchkeem miglas mahloneem,
zaur kureem mehſ wehl diſkak waram eefſtatitees beſ-
ſwaigſchnu telpā.

Turpinadamās ſawus fotografīſkos uſnehmumus, pro-
fefors Barnards uſgahja ari tahdus apwidus, kuros ſchi
tumſa newareja tikt iſtulkota tahdā pat kahrtā. Sinamee
ahrkahrtigi tumſchee Putnu zeka kanati Dphiuchus ſwaigſchnu
ſihmē un zitās weetas pawedinaja wina uſ domam, tā

wini nawa swaigšņu truhkuma ņeš, jo patešbā tee parahdas tumšaki tā bešswaigšņu debēs pamats un tapež leezina par kahdas tumšas materijas ešamibu. Starp fotogrāfiskem ušņemumeem, kuri te ņewiški no ņwara, ir ņewiški eewehrojams weens, kas rahda kahdu apwidu Wehršča swaigšņu ņimē un ir ušņemts 9. janwari 1897. gadā. Šchis ušņemums ir attehlots uš V. tabeles un uš wina gaišči redsama tumšās materijas pluhšana starp neškaitamām Putnu zeka swaigšņem un winu isplatīšanas pret ņeemewakareem. Tur redsams uš tumšča pamata kahds isolets miglas plankums, kureš, tā leekās, isplehščas wehl tahtak, bet ņchini isplehštājā dakā ir nešpihdigs waj isdīšis un aišeds maso swaigšņu gaismu, kuras ir ais wina. Ja patešbā ņchi tumšča ņchwihtra palittu gaišča, tad wina mums parahditos tā leeks miglas plankums tahdā pat formā, kahdā parahdas dašči žiti. Pehž profesora Barnarda ušņemumeem tagad wairs newar buht nekahdu ņchaubu par to, ka pašales telpā atrodas isplehsta miglas materija, kura nešpihd, bet top redsama tikai zaur debēs telpas aptumšhojumu ais winās.

Par Putnu zeka patešas buhtnes, tas ir, par wina stahwoņka noškadroščanu uniwersumā ir ņewiški dauds publejees Wilhelms Heršchels. 1784. gadā winsch bija nahzis pee ta ešlata, ka Putnu zekš ir milšiga swaigšņu joma, kurā atrodas ari mušfu ņaule, kaut gan ta nešahw wina widus punktā, bet, tā domajams, ne tahtu no tās weetas, tur kahda masa swaigšņu jomina atdalās tā ņars no galwenās masas. Nahkoschos gados Heršchels ar ņaweem milšu teleškopeem domajās aišņeedšis Putnu zeka wištahlakās robesčas attahlumos, kuri apmešram lihdsinatoss 500 kahrtigam Sirija attahlumam. No ņchim domam pilnigi winu nogreesa nowehrojumi nahkoschos 20 gados. „Mani žekojumi zaur debēs,” winsch rakstija 1802. gadā, „ir pilnigi peerahdijuschi, ka Putnu zeka gaišchums žekās weenigi no swaigšņem, kuru kopā ņawilščanās aug lihds ar to, tā peenemas Putnu zeka gaišchums. Šchis swaigšnes rahda teekščanoss ņatopotees par pudureem. 1817. g. Heršchels nahža pee pahrlēezibas, ka netikai mušfu ņaule, bet wišas swaigšnes, kuras mehs ar weenkahrtščām azim waram ņaredset, atrodas dšiki Putnu zekā un istaiša datu no ta. Nahkoschā gadā winsch pašinoža, ka Putnu zeka dšikums preekš wina leelajeem teleškopeem, wišmas wairakās weetas, ir nešdibinams, ka wina instrumenti nawa israhdijuschees deesgan stipri, lai waretu aišņeegt wišattahlakās Putnu zeka swaigšnes un ka tahdā kahrtā ir neešpehjams kaut to teitt par winu isfkatu. Tik dauds ir ņinams, ka to swaigšņu kahrtojums, kuras war redset ar weenkahrtščām azim un pat wahjakās swaigšnes lihds 9. leelumam, nešahw nekahdā mums pašihstamā atteezibā pret Putnu zeku. Mehs drihštam domat, ka ņchis swaigšnes istaiša kahdu leelu gandrihs lodes weidigu swaigšņu puduru, pee kura peeder ari mušfu ņaule. Bet Putnu zeka swaigšnes ar ņchim nešahw nekahdā tuwakā ņakarā, bet peeder pee žitas swaigšņu ņistemās. Daudsas no tām ņistemām, kuras mums parahdas Putnu zekā tā swaigšņu putekki, warbuht patešbā ir

swaigšņu puduri, kuri gan ir tikpat leeli un isplatiti, tā to stahwu swaigšņu pudurs, pee kura peeder mušfu ņaule. Tahdi swaigšņu puduri ir ņarindoti lihds nešmehrojameem attahlumeem un katre no teem ir atdalits no žiteem zaur telpam, pret kuraš stahwu swaigšņu attahlumi mušfu pudurā ir gluschi neezigi. Leelums to puduru, kuras is-taiša Putnu zekš, ir ņakahrtoti gandrihs lihdsenumā weens ais otra un tapež Putnu zekš mums parahdas tā milšigs wišu debēs apjošdams grešens. Warbuht ir ari diwi waj wairaki lihdsenumi, kuros ņchee swaigšņu puduri ir ņakahrtoti un zaur to buhtu isfkaidrojama Putnu zeka isda-liščanās. Žau ņlawenais Lambertss 1761. g. teija: „Putnu zekš ņkaidri atšchiras no žitām debēs datam. Ja es ņawemu kopā wišas žitas stahwu swaigšnes, tad Putnu zekš man no tām pilnigi jaatšchir un ņchi ņchwihtra jašadala neškaitamās masakās dakās. Daudsas no ņchim datam mums parahdas zaur to, ka winas redsamās ņchirtas no žitām; winas apšeds weena otu, jo weena atrodas uš otras. Katru no tahdām datam es ušfkatu tā atšewišču stahwu swaigšņu ņistemu. Mehs pašči atrodamees weenā tahdā ņistemā un pee tās es rehkiniu wišas mums redsamās swaigšnes, kuras ir ahrpus Putnu zeka, ka ari tās leelakās, kuras apšeds ņcho debēs loku. Pahrežās ņistemās ir Putnu zeka lihdsenumā wišapahrt ap mums. Ja ņchee ušfkati, tā tas ari domajams, ir pušlihds pareiši, tad Putnu zekā mums ir redsama wišpilnigakā swaigšņu ņakahrtosčanās ņistemās, — ahrpus ta nawa wairs nekahdas leelakas ņistemās, nawa Putnu žekam Putnu zeka, bet tikai weens weenigs Putnu zekš, tas, kuru mehs redsam.

Te pazekās bešgalibas nojanda, bet prahta robesčas attura domu ņtrehjeenu un warbuht mehs te stahwam pret kahdu problemu, kureš wišpahreži nekahdā weidā nawa preekš mums atrišnamss. Tapež nawa ari jabrihnas, ka ari žiti ušfkati par Putnu zeka ušbuhti atrod peekriščanu. Tā Gastons, pamatodamees uš Putnu zeka neweenado gaišchumu dašchados apwidoss un nēmdams wehrā ari ņchi zeka ischchirščanoss wairakoss ņaross, taisha ņlehdseenu, ka winsch pastahw no neškaitamu swaigšņu pulka un swaigšņu pudureem, kuri ir ņakahrtoti spirālweidigos isleekumos. Mušfu ņaule un ar azim ņaredsamās swaigšnes istaiša weenu tahdu swaigšņu puduru, kureš nešmehrojama pa-šales spiraku isleekumos atrodas warbuht tuwu widus punktam. Šchis ņpreedums dabu ņinamu atbalstu zaur to žaktu, ka pež fotogrāfiskem ušņemumeem pee debēs miglu plankumeem spirālforma ir beeschī ņastopama un ka spirāl-migla pež ņpektroškopa leezibas pastahw pa leelakai dakai no swaigšņem waj wišmas nawa tikai teesča gaseš masa ween. Kahds fotogrāfisks ušņemums no reta miglas plankumu, swaigšņu puduru un isoletu stahwswaigšņu ņatopojuma, kureš ir redsams pee deenwidus debēm un teel ņaukts par Leelo Magelana mahloni, ir jaunakā laikā rahdijis, ka ņchi milšigā kosmiškā tehla dakas ari rahda spirālweidigu eekahrtojumu un lihds ar to ir ņchis ņchiras wišleeliskakais paraugs, kahds mums teeschī ir ņaredsamss.

Šlawenais amerikaneeschu debēs pehtneeks Simons Rukombs ar ņaweem swaigšņu debēs pehtijumeem ir

nahjis pee atraduma, ka zif war spreesit no swaigschnu skaita wifos wirseenos un no Putnu zefa nowehrojuma, muhsu faules sistema atrodas uniwersuma redsamās dafas widus punkta turwumā un ari Putnu zefa lihdsenuma turwumā. Pehz Rukomba domam swaigschnu debefs steepjas tahkal Putnu zefa wirseenā un netif tahlu wina polu wirseenā; swaigschnu walsts eerobeschojumi naw noteikti, bet drusku neweenadā kahrtibā. Schi kompleksa kopejo swaigschnu skaits ir wairaf simtu miljonu leels. Ahrpus Putnu zefa pee swaigsnem nawa manama teekschanās grupetes sistēmās waj puduros, bet tās ir sawā sinā weenlihdsigi iskaišitas telpā. Tahdi ir muhsu eewehrojamako debefs pehtneeku usskati.

Koti turwu mums ari stahw jautajums, kahdos telpas dšitumos mums waretu wehl buht farebsamas Putnu zefa fastahwdatas. Tā ka jau weena pudura stahwu swaigschnu

attahlumi, pee kura peeber ari muhsu faule, ir til leeli, ka mehs tilai waram isteikt sawas domas par winu zaurmehreem, tad ir saprotams, ka mehs neka newaram sinat par telpas atteezibam Putnu zefā, kuresch ir fakopots no nestaitameem swaigschnu pudureem. Schai sinā mehs sawai fantasijai drihksiam dot pilnu waku un ja kahds domatu, ka Putnu zefa wisattahlako daku gaismai ir wajadfigs simtu tuhkstoschi waj pat miljoni gadu kamehr wina nostreen attahlumu lihds semei, tad droschi ween winam wehl nebuhtu pahrsphilets jehdseens par pasfaules telpu besgalibu, kahda ta mums parahdas Putnu zefā.

Te mehs stahwam pee muhsu us nowehrojumeem un flehdseeneem atbalstidamās atsinas robescham un wolti meklejam ismest enturi, kur ne wehsma wairs nepuhsch un kur stahw radibas robeschamens.

(Turpmat beigās.)

Rigas Laukfaimneezibas Zentralbeedribas wispahreja semkopju sapulze

18. un 19. februari.

VI.

Pehz pahtraukuma eesahlas preekschlasijumi „par Laukfaimneeziflu isglihtibu“. Wispirms lasa skolotajs S. Gulbits „par laukfaimneezibas jautajumu muhsu tautskolās“ un „par semneeku laukfaimneezibas skolam“. Tam seko A. Brämera preekschlasijums par tematu „Kahda laukfaimneezibas skola muhsu masgrunteekus apmeerinatu.“

S. Gulbischa preekschlasijumi fastahditi pehz wairatu autoru scha aroda grahmata un broschuram, tā ari laukrakstu eewadralsteem par scho tematu. Tomehr schehl, ka tee fastahditi tā pasausi un ne wisai faistoschi. Tatschu pasib weenā otrā weetā par weenu otru jautajumu ari pa it asprahtigai, pat koti eewehrojamai domai, pa pilnigu eewehribu pelnoscham domu flehdseenam.

Leelatā dafa muhsu lauzineeku sawu wispahrejo un „spezialo“ isglihtibu smek pagasta skolā. Tamdeht tagad pazekas balstis par to, lai scho skolu programu paplaschinatu ar praktiskeem mahzibas preekschmeteem. Ir jau eeteikts mahzit laukskolās dahrskopibu. (Tas ari jau schur tur pamehginats. Melaišis Lerchis-Buschkaitis, peem., sawā Dschuhlfstes-Peenawas skolā pa leelai dafai weenigi ar sawu skolneeku darba spehka peepalihdsibu eerihktoja jo plashču un labu augltoku dahrsju, pat ari „parku“. Neweenam skolneekam pee tam neefot „mugurkauls“ luhšis. Tilai daubsi ween schis skolā eegubtās sinaschanas par dahrskopibu wehlat ar semmem isleetojuschi dšihwē. Ref. peef.). Bet ziti jau runā ari par laukfaimneezibas, mahriuhpneezibas un amatneezibas stundu eeweschanu laukskolās. Waldiba schajā sinā dewuse ari jau preekschkrastus, pat daubstahrtigus preekschkrastus. Tomehr lihds schim wehl no wisa ta naw nelas isnahzis. Ir gan jau farihkoti

skolotajeem pat laukfaimneezibas kurfi. Tatschu pehdejā laikā muhsu noteizoschās aprindas negrib wairs laist skolotajus ar semkopheem kopā. Baidas, ka skolotaji nedara kaitigu politisku eespaidu us semneekem. Gribot negribot jaleezina, ka muhsu tautskolotaji naw sagatawoti laukfaimneeziflu sinaschanu pasneegschanai, ka aisween wehl naw darits tilpat tā nekas, lai winus us to sagatawotu. Tautskolotaji pahraf mas pahrsina ari pat dabas sinatnes. (Fakts!) Tautskolas audsekus newar ari pahrpuhlet ar fisislu darbu, jo tas kawēs winu kermena attihstibu (!?), kas sawulahrt atkal atstahs eespaidu us gara spehjam. Bes tam neatleef jau ar muhsu tautskolās laika laukfaimneezibas stundam. Skolotaju kongress, tāpat ari semkopibas departaments isteikuschees pret arodneeziflas isglihtibas eeweschanu tautskolās. Profesionalu isglihtibu war sneegt tilai pehz tam, kad behrni eegumuschu jau pirmisglihtibu tautskolās un peenahzigi attihstijuschees. Tā tas esot atsihtis par labu un wajadfigu ari ahrsemēs. Saunakais usskats pedagogijā ir tas, ka behrneem wispirmā kahrtā wajaga sneegt taisni to, kas winus wiswairaf interesē. Tarehz tad ari tautskolā jasneeds tomehr ari tās sinaschanas, kuras behrnus wiswairaf interesē. (Droschi ween ari — un it fewischki — dabas sinatnes un sakarā ar tām — ari laukfaimneezibu. Ref.). Agrat skolās audsinaja zaur aukim, tad zaur azim. Tagad leef behrnu pirksteem un rokam strahdat. Tahdejadi tad muhsu tautskolai tomehr wajaga gan dot behrneem laukfaimneezibas pamata sinaschanas. Schim noluhkam kalpojot ari jau daschas mahzibas grahmatas. (Te preekschlasitajs weikli reklamē daschas jaunatās skolas grahmatas.)

Kad nu behrni tautskolā dabujuschu wajadfigo pirm-

isglihtibu un peenahzigi attihstiti tà fiffilâ, tà ari garigâ finâ, tad tee war jau pahreet — us se ma k o laulfaimnee- zibas skolu. Zeligawâ mums weena tahda jau dibinas, Preekumuischâ — gaidama. Muhsu laulfaimneeziabas skolas ir janostahda zitadi, nekâ tàs Kreewijâ ir. Pehz Kreewijâ parastâs programâs dibinatâs skolas waretu pee mums dot ne wairak tà 50 speziali isglihtotus laulfaimneekus gadâ. Tas bet ir par mas. Wajaga buht it w i s e e m muhsu laulfaimneekeem tahdeji isglihtoteem. Tamdeht, luhf, wajadfigas daudsaas tahdas skolas, kuras buht weegli peefneedsamas un pat obli- gatoriskas, gluschi tàpat tà tas jau ir ar muhsu pagasta skolam. Schim skolam bes tam wehl jabuht ari l e h t à m un tàs jadibina us kooperatiweem pamateem.

Lasa A. Brâmers par laulfaimneeziabas skolu wehlamo tipu. Tikai isglihtotâ laulfaimneeks warâs pee mums laulfaimneeziabu un lauku dsihwi nostahdit tà, ka ta buhs patihfama un eeneſga ari intelligentam zilwekam. Tahdi pcemehri jau redjami Daniijâ un Sweedriijâ. Laita truh- kuma deht winsch nespehjet pasneegt sawu preekshlaffjumu pilnigâ weidâ, bet weenigi tikai iswilkumos. Newarot jau apgalwot, — winsch faka, — ka muhsu laulfaimneeziiskâ attihstiba laulfaimneeziabas skolu truhkuma deht stahwetu u s w e e t a s, bet gan, ka wina neeenemot gluschi to stahwolli, kuru ta w a r e t u eenemt, Pee mums parastâs domat, ka semtopim neesot wajadfiga nekahda isglihtiba. Pawisam zitadi stahw schi leeta Baltijas turwejà laimiau semê, no dabas masal apdahwinatâ Somijâ, nemas ne- runajot par Sweedriiju, Wahziju un Daniiju. Tur peh- dejos gados laulfaimneeziaba „iswehrtufes“ par leelu sinibu. Ka pee mums leeta stahw zitadi, tam sawi zehloni. Muhsu skolas naw aprehinatâs masgruntneeku wajadfibam; winas sawus audsekaus tikai atsheschina no masgruntneeku dsihwes. Leelais masgruntneeku wairums, kas dod behr- neem isglihtibu, to dara tikai tapeh, lai schee behrni wairs nebuhtu masgruntneeki. Wairums to, kuri isgliht- tojuschees Kreewijas laulfaimneeziabas skolâs, nenahf at- pakal us Baltiju. Kâ leetai lihdsjet? Kâ atbildi us scho jautajumu Brâmers ustahda fetoschu resoluziju: 1) ja- reorganise muhsu tautskola un japaplaschina tàs programa; 2) jaewada tautskolotaju isglihtiba tahdâs fteedes, ka taut- skolotajs kluhtu spehjigs wina audsinamos laulfaimneeku behrnos modinat mihlestibu us dabu un eeroſinat winus preeksh arodneeziſkas tahkatisglihtofchanâs; 3) jareorganise muhsu draudses skolas, eerihkojot pee tahdâs tautas augst- skolas ar seemas kursu un kurâs weetas tàs fewischki wehlamas; eerihkot nodatas, kurâs mahza laulfaimneeziſkas sinaschanas; 4) jaatwer semakas laulfaimneeziſkas seemas skolas ar diwseemu kursu; 5) jaatwer teoretiskâs laulfaimneeziabas widus skolas ar diwseemu kursu resp. atteezigo mahzibas laita ilgumu, kuras fewischki waretu kalpot taut- skolotaju isglihtibas paplaschinachanai.

Deemschehl tàs nu ir tikai muhsu „labwehleschanâs“, bet iswest jau mehš wifu to nespehjam. Tapeh schimbrihscham mums jagahdâ wispirms par fetoschu: a) jaatwer Preekuku muischâ (warbuht seemas) kurs, kuru programa ispildama

diwâs seemâs. Klauſtajeem buhtu wehlama draudses skolas isglihtiba; b) tagadejee zefojoschee kurs japaplaschina par weselu zefojoschu kursu zilku, kur apmehram seschos diwnebeku kursos pasneegtu saihſinatâ un popularâ weidâ to paschu, ko pastahwigos seemas kursos; c) tagadejee kurs, kuri sawu eeroſinaschanas usdewumu it labi ispilda, jaturpina.

Gesahf debates par wiseem trijeem preekshlaffjumeem kopeji. Pa debatu laiku ustahda sawu preekshlaffjumu tehses ari skolot. Gulbits: I. 1) Tautskolâs, lauku pro- gimnastijâs un lauku pilsehtas skolâs naw eeteizams eewest praktisku preekshmetu un amatu pasneegschanu; 2) Winâs japafneeds tahdi preekshmeti, kuri dod audsekeem wis- pahreju isglihtibu, kura noder preeksh praktiskâs dsihwes fapraschanas un wispusejas attihstibas. II. 1) Lai drihſ weizinatu laulfaimneeziſku sinaschanu isplatishanu, wajaga peegreest leelatu wehribu laulfaimneeziabas skolam; 2) Ta- gadejâ tipa laulfaimneeziabas skolas preeksh wairuma ir dahrgas, atrauj no weetejeem apstahfkeem, nedod isglihtibu laulfaimneeku wairumam un attihsta mahzitu teoretiku- laulfaimneeku psichologiju, bet ne mahzitu praktiku- laulfaimneeku psichologiju; 3) Tahdeht jadibina laulfaimnee- zibas skolas, kurâs mahzas katrs laulfaimneeks, teoretiski — weetejos apstahfkos un praktiski — sawâ mahjâ, apmekle skolu ilgatu laiku un eestahjas bes konkurſa eksamena; 4) Skolas jadibina us kooperatiweem pamateem un neleelos apgabalos. NB. Draudses skolâs eewedamas plaschalas dabas sinibas un spezialklases.

Debates dsihwas. Runataju buhtu daudf. Pee wahrda tikt tomehr loti gruhti. Sapulzes wadonis, pulksteni rokâ turedams, luhgtin luhds tos paschus laimigos, kam jau runat atkauts: no Deewa puses tikai ihsumâ, ihsumâ ween isteittees. Tuhlin, tuhlin sahſschot rihtotees us teatra is- rahdi. Neatleekot laita ari wairs atlikuscheem diweem preekshlaffjumeem, kuras peeteizis agronomis kulturtechnikis S. Laurjons par „lehtha meliorazijas kredita jautajumu laulfaimneeku wajadfibam“ un „paraugu ſaimneeziabu dibi- naschanu“ un kuri ari wehl schodeen stahw us deenas kahrtibas.

U l b e r i n g s domâ, ka jawehrschot azis us draudses skolas puſt. Schi skola kkuwuse nederiga, wina sawu laiku pahrdshwojuse. Ir mums zitas skolas ar lihdsigu programu, kur waram to paschu, ko draudses skolâ, smeltees; tahdeht tad mahſfligi tahlak uſturet draudses skolu. Waj nebuhtu eeteizams, ka jauneki, kuri mahzas draudses skolâs wis- pahrejos preekshmetos, masakais pawairotu lihds ar to ari sawas sinaschanas laulfaimneeziabâ. To panahktu draudses skolai diwâs spezialas laulfaimneeziabas klases peeweenojot. Schahda kahrtiba pastahwetu, lihds rastos mums peemeh- rotas tihri laulfaimneeziſkas skolas, kurâm ir jarodas un kuras bes schaubam ari radisees. Par to, ka jaunâs skolas materialâ finâ pastahwes, naw ko schaubitees. Ja jau pastahw mahſfligâ zekâ uſturetâs draudses skolas, tad tà lai nepastahw tàs, kuras nahf pretim teescham semkopju wajadfibam. Pee jaunâ tipa skolam waretu peeweenot to semi, kura pee winâm atrodas un teek nodota skolotajam

kā dafa no algas. Došim skolotajeem naudu, lai seme paleef muhsu pašču, t. i. muhsu behrnu mahzifšanas wajadšibam. Par leetas realifefšanu gahdat buhtu ja-ufnemas Zentralei. Wina lai rada preteftibu tam tirdš-neežibas skolu dibinafšanas drudšim, kuršch pehdejā laifā pahrnehmis latweefchus un kuram naw gaudrihs nekahda zita pamata, kā tikai apgalwojums: „Tirdšneežibas skolu dibinafšanas atkaujas wišweeglat dabujamas!“

Schim agronoma Alberinga loti pamatotām un wišai pareifām domam rodas ari ſawi pretineeki, kuri muhsu laifos pawifam nenofihmigās draudšes skolas, lihds ar nedfihwi dšimufchām tirdšneežibas skolam, kas dibinatas pa leelum leelai dafai tikai tapeh, ka „tām jau wišweeglat atkauja dabujama“, mehgina ſerņigi aiſtahwet.

Salaspils ehrgeelneefaschkeſtera un ari pagalam iſnih-kuſchās draudšes skolas skolotaja D. Jaunſema brahlis K. J a u n ſ e m s domā, ka tas neleelais un dahrgais laifs, kahds ir draudšes skolu apmekletajeem nebuhtu wehl fama-finams zaur kahdu ſpezialu preefſchmetu paſneegšanas eewefšanu. Wiſeeteizamatee ir kurſi un paraugu ſaim-neežibas. Laukfaimneežifšas tautas augſtškolas, kahdas ir Somijā, nedod ſemkopim nefa preefſch praktiſkas dšihwes; Somijā winas ari teef maſā mehrā apmekletas. Laukfaimneežifka kurfa peeweenofšanai draudšes skolu programai runā pretim ſchahdu jauktu skolu wehſture Wahzijā, kur tagad wehlas ſaweenotās skolas atkal ſchfirt.

Ir jau pareiſi. Tikai ween nu Jaunſema lgs peemirſt to, ka eemeſli, tapeh, Somijā un Wahzijā ſchis jauktās skolas tik labi nepaſtahw ir pawifam ziti nefa ween tee, ka tur mahza ari laukfaimneežibu. Somijā un Wahzijā beſ tam ir leels daudšums ſ p e z i a l u ſemkopibas = laukfaimneežibas skolu. Luht, tapeh, tās jauktās tur tik labi neapmeklē. Pee mums, turpretim, ir ſcho ſpezialo skolu leels truſkums. Tā tad pee mums tee skolu apſtahkti pawifam ſawadi. Un tapeh, luht, japaleef mums muhsu apſtahklos te zītās domās.

Želgawas Latv. Laukfaimn. Ekonomifšas Sabeedribas Želgawas ſemkopibas skolas preefſchneeks, agronomis un inſcheneertechnologs A. Kalniņſch iſteizās, ka peetiktu, ja draudšes skolas padaritu par tahdām, kur audſekus eepa-ſiſtina ar dabas ſinibam tahdā mehrā, kahdā tas nah-foſcham laukfaimneekam wajadšigs. Tad ſtahdamees dšihwē, skolu audſekai ſtatitos ar pawifam zitadām azim uſ to darbu, kas wineem jadara. Kapeh, tagad muhsu ſem-kopeem tik gruhti ſefot ſemkopibas attihſtibai? — Tapeh, ka wini no dabas ſinibam nefa neſin. Ja kahds buhtu projekteto draudšes skolu ar paplaſchinato dabas ſinibu programu zauri iſgahjis, tad tahds waretu eeaſtahtees kahdā augſtākā klaſē pee tahlatās, peemehram, pee Zentraleš no-dibinatās, laukfaimneežibas skolas. Tā tad Zentraleš dar-biba skolu ſinā eefahktos tur, kur beidſas eepreefſchejā laukfaimneeka iſglihtiba. Želgawas tā ſauktai ſemkopibas skolai jau tahda programa eſot.

Dr. philos. P. S ā l i t s ſaka, ka draudšes skolas tagad lihdsinas nulſei un ja weenā waj otrā no winām eewediſchot laukfaimneežifkā garā paplaſchinatu programu, tas neko

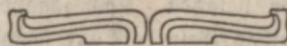
daudš nenofihmeſchot. Tas buhſchot tāpat, kā ar Ekono-miſkās Sabeedribas un Preekufu ſemkopibas skolam, kurās eſot — pilites juhrā. To atfinis ari bijuſchais Rigaš mahzibas apgabala kurators Lewſchins, ſtahdamees ar Dr. Sāliti ſakarā wehlamo tautſkolu projekta leetā. Mums naw jagahdā tik daudš par augſtākām ſemkopibas skolam, kā par ſematām; mums wajaga tahdu skolu, kuru abiturienti neet wiš prom uſ zitureeni, bet paleef tepat. Kahdas 2—3 tagadejās draudšes skolas latrā aprinki deretu pahr-wehrſt aprahditā kahrtā. Dr. Sālits ari jau ſawā laifā, bijuſchā kuratora Lewſchina lga uſdewumā eſot iſſtrahdajis ihpaſchu projektu par muhsu draudšes skolu. Peh, ta, ja ari ne wiſas, tad ik aprinki wiſmaſ tahdas 2—3 no tagadejām draudšes skolam buhtu pahrwehrſchamas ſematās ſchfiras ſemkopibas ſkolās. Pahrejās draudšes skolas waretu pa-ſtahwet — kā wiſpahrejas tautas augſtškolas, kurām kā tahdām eſot gan noſihme. — Ari K a h r k l i n ſ c h no Stukmaneem ſaka, ka tagadejās draudšes skolas neſtahw augſtāk par pagafſkolam. Taiſnš mehrs buhtu: ja ſeme skolu uſtur, tad skolai janahk par labu ſemei. Mums ja-gahdā netiſween par paſchu iſglihtibu, bet ari par muhsu kalpu iſglihtibu, — ari tee laiſchami pee laukfaimneežifšam ſinaſchanam. Tikai reorganifeta ſkola warēs dot iſglihtotus laukſtrahdneekus, kuri prot ar maſchinam riſtotees un ap-ſinigi ſtrahdat, — Skolot. Gulbits domā, ka tomehr gal-wenā leeta eſot un paleekot paſchdarbiba. Agratās skolas eeaudſinaja tikai paſlauſibu, bet tagad ir wajadšiga paſch-darbiba. No leela ſwara pee laukfaimneežibas kulturās pazelfšanas ir — muhsu wiſpahrejas iſglihtibas pazel-ſchana, tās iſplatiſchana. Tapeh, ari winam eſot Dr. Sālifcha domam tikai ween japeekrihtot: draudšes skolas jareorganife — par laukfaimneežibas un tautas augſtškolam, ſewiſchki pehdejām. Tāpat domā ari A. Brāmers.

Agr. Z e l m i n ſ c h noſlehdš debates ar ſchahdu no-rahbijumu. Wiſi, lai tee aiſtahwetu to jeb zitu projektu, nonahk pee weena un ta paſcha flehdſeena, ka mums wa-jadšiga iſglihtiba, laukfaimneežifka iſglihtiba. Tā tad ſchahdu wajadšibu mehrs gan atſihſtam, bet leeta naw wehl eefakno-juſēs. Mehrs par maſ laſam, ta ir weena no galwenām wainam. No 2 milj. leelās tautas mums ir ap 50,000 ſaimneeku, bet laukfaimneežifšus laifraſtus tee laſa deefin waj wairak par 10,000 ekf. Pee tam tas wehl tā, ka waj it wiſa muhsu tauta ir — laukfaimneeku tauta. Somijā tahdas paſchas beedribas, kā muhsu Zentrale, laifraſtu laſa 80,000 ekſemplaros. Saka, ka gruhti eſot laukfaim-neežifko literaturu laſit, newarot eelaſttees. Ta ir maldi-ſchanās. Mehrs tikai neefam peeradinajuſchees laſit. Meh-ginaſim peeradinatees un tad redſeſim, ka leeta ees Tee, kuri laſa un abonē laukfaimneežifšus iſdewumus, lai aiſ-rahda ari ſaweem kaimineem uſ wineem. Sapratigakeem un iſglihtotakeem buhs paſneegt norahbijumus maſat ſa-pratigeeem un iſglihtoteem, lai nebuhtu uſ preefſchu jazek preefſchā tik behdiga ſtatifiſtika, kā ſchoreiſ.

Wehl laukfaimneeki gribeja ſchais interimteatra telpās par weenu otru „degofchu“ laukfaimneežibas jautajumu ahrpus ſapulzes apſpreeſtees. Tas buhtu bijis tā labi un

jauki, tatšchu tam tā buht — nebija lemts. Nebija wehl šapulžes dalibneeki pašpehjušči ne no krehfleem pazeltees, kad jau sahlē šallupa interimteatra aplalpotaji un steigšchus ween šahā to uspost šchowakar nodomatai „lauzineeku teatra

israhdei“ — „Stroderdeenam Silmatšchos“. Šchis paščas behdigās israhdes deht, kuru — blakus peeminot — laužineeki tomehr neapmelleja, šapulže ne masums tika traužeta jau ari preešč tam.

Gesta Berlings.

Selmas Lagerlöf romans.

(Turpinajums.)

Anna pate groschoja un ilksis bija wežā Diša. Uš zeka sneegs bija dšiki isbrauktš, šchidris, patlaban bija marta beigās, bet wežajai Ulrikai kuruwa bešgaligi labi, sehdot atkal wežajās, pašistamajās kamanās, braukt ar wežo Dišu, kura nošalpojufe Borgā til ilgus gadus — wišmas tikpat, kā wina pate.

Un tā ka šchāi wežajai darba wehrdsenei bija atjautiga, jautra dwehsele un špirgts prahts, tad pee Urwidstorpes wina nostahjās raudat, pee Hegbergas jau smehjās un brauzot gar Muntebi jau bija pawišam nogrimufe šawās jaunibas atminās un stahstija zeka beedrenei, kas wišs tikai nenotizees toreiš, kad wina dšihwojufe wehl pee Swaneholmas grafeenes.

Patlaban winas eegreesās aiš Muntebes nahšošchajā weentuligajā un tukšchajā apgabālā, kur zekšch top kalnains un pilns ar akmeneem. Wišos kalninos, kurus ween tas wareja aišsneegt, wiščch šahpa lihds wiršotnei, lihda pa lehneem lihšumeem augšchup, gahsās kā reibult lejup un tad šchahwās kā taišna bulta pahre palejas lihdsenumu, lai tuhli atkal ušduršos uš jauna pašalna, kur tam buhtu šo rahštees augšcham.

Wini patlaban taišjās braukt lejā no Westratorpas kalnina, kad wežā Ulrika peepeschi apklusā un krampjaini šatwehra Annu pee elkona. Wina stihwi škatijās šahdā šuni netahku no zeka.

„Redši!“ wina teiza.

Suns lehšcheem pašlehpās meščā. Anna nedabuja wina labi eeraudšit.

„Ušchauj!“ šazija wežā Ulrika. „Brauz, zik ahtri ween wari! Tagad šaunajam Šintramam buhs tuhli šina, ka es esmu šche.“

Anna mehginaja par winas baillem šmeetees, bet ta turpinoja:

„Drihs mehs warešim wina swaninus šadširdet. Mehš dširdesim tos jau ahtraš, nekā buššim šašneeguščas nahšošcho pašalnu!“

Un kamehr Diša Šloša kalnina zekā uš azumirli atwilla elpu, winām aiš muguras no lejas atšlaneja swaninšch.

Wežā Ulrika pašita gandrihs beš atmanās. Wina trihzeja, šchauhsteja un waimanaja glušchi tāpat kā pirmit Šoršas leelajā šahle. Anna gribeja Dišu šakubināt uš težeschanu, bet ta til atgreesa galwu atpašak un ušluhšoja winu isbrihnejušes. Waj wina domajot, ka Diša pati

nešin, kad laiks rikšchot un kad eet šolos? Waj wina gribot to mahzit šamanas wiltt, kuras ta esot wilkufe jau diwdesmit gadu!

Bet swaninšch pa tam šlaneja arween tuwat un tuwat. „Tas ir wiščch, tas ir wiščch!“ waimanaja wežā Ulrika; „Es pašihstu wina swanus!“

Swaninšch nahš arween tuwat. Reišam wiščch top til nedabigi škansch, ka Anna apgreesčas atpašak pašlatitees, waj Šintrama širgs nekšaras ar galwu jau pee winu šamanam, reišam atkal til klusš, ka škanas pilnigi iššuhd. Winas dšird to drihs pa labi, drihs pa kreiš no zeka, bet redšet neredš neweena. Leekas, it ka winas wajatu šahda burwoju swanina škanas.

Bij glušchi tāpat kā nakti atgreeschotees no weeššbam uš mahju: swani swana šawas melbijas, dšeed, runā, atbild. Wišs meščs atbalšojas no winu troščhna. Anna twihšt aiš gaidam, šaut šchis winu wajatajš pašam peebrauktu til tuwu, ka waretu jel šaredšet winu pašchu un ta šarfano širgu. No šchis neatšaidigās swanonas tai pašleš glušchi neomuligi. Bales winai naw, bailiga wina nekad naw bijufe, bet šchis swans winu nomoza un šaitina.

„Šchi swaninšchana moka mani nost!“ wina šaha. Un swans tuhli wina wahrdus uštwer un atšahrto — „Moka mani nost! Moka mani nost!“ škanodams un swanidams un išgrosidams wišdāšchakajos lozijumos un uššwaros.

Nebij nezik šen atpašak, kad wina bij braukufe pa šcho pašchu zeku, dšenata no wilkeem. Bij redšjufe tumsā špihdam winu baltos šobus atplehštajās šchāunās, bij domajufe, ka tikšchot no niknajeem meščha šwehreem šaplošita; bet toreiš bailu wina nebij manijufe. Šrahšchnatalas naktš par to wina wehl nekad nebij peedšihwojufe. Ilksis bija bijis škaišš un špehzigš širgs, škaišš un špehzigš bija bijis wihrs, kas brihnišchigās naktš peedšihwojuma preekā bija ar to dalijees.

Uš, šchi wežā kehwhite un šchi wežā, trihšošchā zeka beedre! Wina juhtas tagad til beššpehzigā, ka labpraht wehletos waj raudat. Wina newar un newar titt walā no šchim reebigajām uštrauzošchajām škanam!

Wina peetura un iššahpi no šamanam laukā. Reiš tatšchu wajag darit galu. Šalab winai behgt, itin kā kad ta no šchi šaunā, reebigā neleeschā baiditos?

Behdeji wina ari eerauga iš pašam gulšošchās krehšlas parahdamees širga galwu, kurai drihs ween šeko wišs širgs

un kamanas un kamanās sehš patš Sintrams. Bet tuhlit wina ar' pamana, ka nebs wihrs, nebs firgs, nebs kamanas neiffkatas pehz tahdeem, kas buhtu kà parasti atbraukufchi pa leelzefu, bet gan fimt-kahrt wairaf pehz tahdeem, kas peepeschi ifaug nefin fur un no ka, un tàpat pa dakam, kà dšimufchi, ari parahdas, dala pehz dafas, winas azim if dšilās krehflās.

Anna atšweefch grofchus Ulrikai un eet Sintramam preti.

Winfch aptura.

„Re, re,“ winfch faka, „kas par laimigu gadijumu! Mihlā Stjernheka jaunfundse, atkaujat man eefehdinat juhsu kamanās ſawu zefa beedri. Winfch grib wehl ſchowatar tikt Bergā un man ir leela ſteigſchanās, tikt atpakaf mahjās.“

„Kur ir juhsu zefa beedris?“

Sintrams atahkē kamanu deki un parahda Annai kahdu wihreeti, kufefch guf aifmidšis kamanu dibenā.

„Drufku eedſehrees,“ winfch faka; „bet kas par to? Winfch labi guf. Turklahf winfch ir Stjernhet jaunfundsei labs paſina — Geſta Berlings.“

Anna nodreb aif ſchawſmam.

„Jo eš gribu tikai jums pateikt, ka it ſirds, kas ſawu mihlako pamet, pahrdod to welnam. Tā eš eſmu noſkuwis wina nagos. Laudis, protams, domā otradi, ka tā tikai eſot pareiſi, — atſajit taš labais, mihlet — wiſa kauna ſakne!“

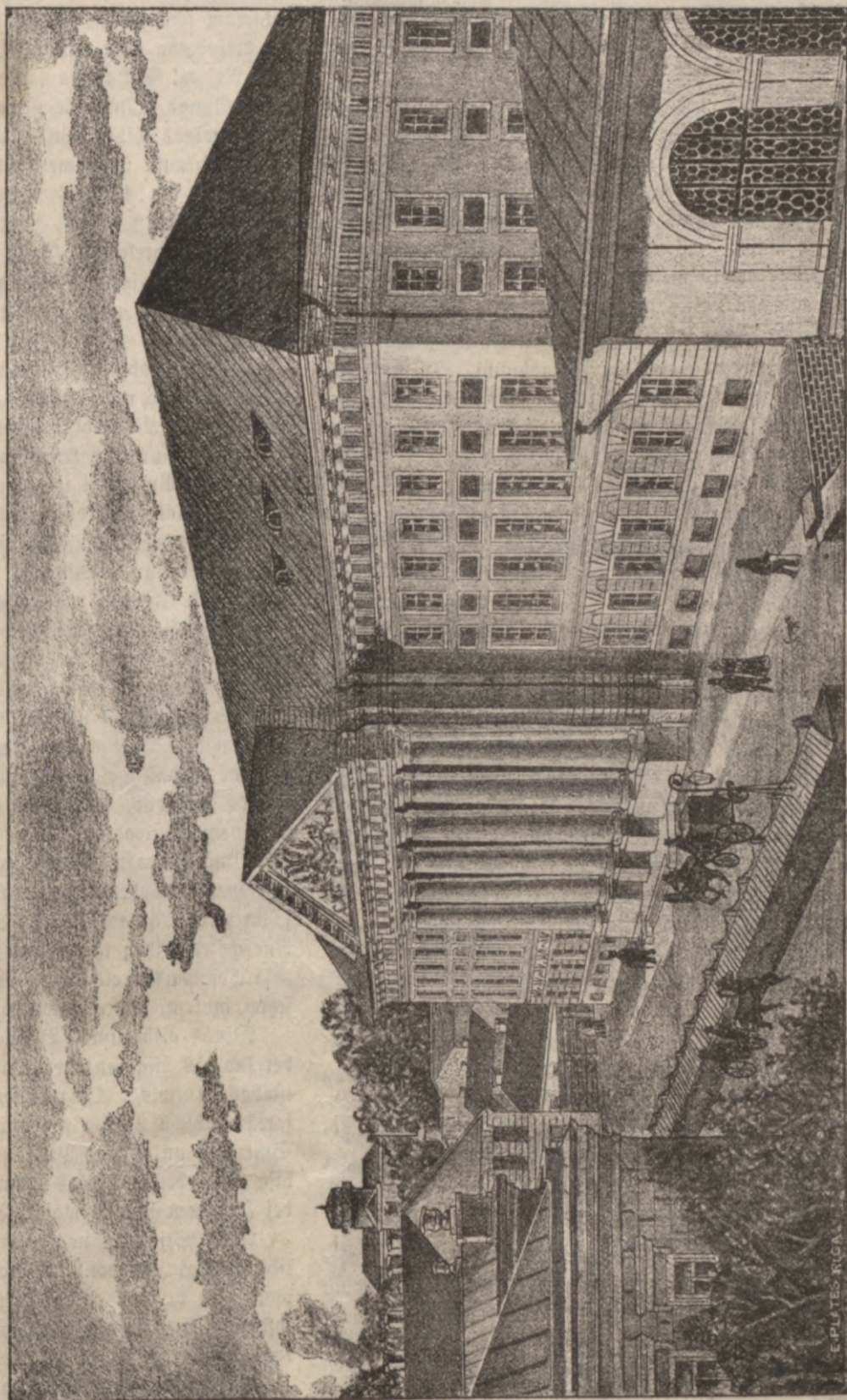
„Ko juhs ar to domajat? Par to juhs runajat?“ dšifi fatrizinata waizā Anna.

„Eš, Annas jaunfundse, domaju, ka jums nebuhtu wajadſejis Geſta Berlinga no ſewim atlaiſt.“

„Taš bija Deewa lehmums.“

„Ja, tā jau eet. Atſajifchanās arween ir Deewa — un

mihleſtiba, nelabā darbs. Labais Deewinfch nemihl redſet zilwetus laimigus. Wiufch ſuhta wilkus teem wirſū. Bet peenemſim, Annas jaunfundse, ja nu taš nebuhtu bijis

Surjemas unimertitate.

Deews, kas tos ſuhtijis. Waj tilpat labi eš newareju buht taš, kas ſawus ſihkos, pelekos jehrinus atwedis no kalneem un paſuhtijis jaunajam wihreescham ar jauno

stūkeru uš pehdam? Ja nu wiltu ūhtitajš buhtu bijš es, talab, ka es negribeju pafaudet weena no teem, kuri peeder man? Ja nu tas naw nemaj bijš Deewš, kas to isdariijs?“

„Juhš nedrihstāt manis maldinat ūhā leetā uš ūhau-
biūhānos,“ atfata Anna wahjā kalfi, „jo tad es esmu pafudufe.“

„Paraugatees ūhurpu,“ teiz Sintrams noleekdamees pah guloscho Gestu Berlingu; „redsat ūho wainu wina masajā pirftinā? Ta nekad nesafšis. No tās mehš nehām ašnis, kad winaūch parafstija kontraktu. Nu winaūch peeder man, jo ašnis miht ūawads neaprakstams ūpehke. Winaūch ir mans. Weenigi mihleūtba war wina wehl ai-
ūwabinat, — bet ja man par laimi buhš atkautš wina paturet, tad gan paliks tahds, kahdu es to wehlos.“

Anna Stjernhef zibnas ar ūewi, nokratit, atraifitees no ūheem burwekkeem, kuri wina ūagrahbuūchi. Ta tatschu ir ahrprahtiba, pilniga ahrprahtiba! Neeuens jau nemš nespehji ūawas dwehseles welnam norafstīt! Bet wina naw wairš ne masatās waras par ūawām domam. Krehūla gulstas wiršū tit beūgala ūmagi, meūchš apfahrt ūahw tumūchš un kluūofchš . . . Un wina naw ūpehla atūwa-
binatees no ūchi azumirkla ūhaufchaligā eefpaida.

„Warbuht Annas jaunkundje domā,“ Sintrams tur-
pina, „ka Gestā wairš daudš neta laba neefot? Netizat to! Waj winaūch ir kahdreis mozijs semneeku, waj pee-
wihlis kahdreis nabaga draugu? Zeb winaūch ir blehdigi ūpehlejis? Zeb winaūch ir kahdreis, Annas jaunkundje, kahdreis bijš par mihtako prezetai ūewai?“

„Man leekās, juhš efat patš nelabais!“

„Mainiūim, Annas jaunkundje. Nemat juhš Gestu Berlingu un iūejat pee wina par ūewu. Paturat wina ūew, un bergeefcheem warat atlihdūinat naudā. Es wina jums labpraht eūmu ar meeru atlaiūt, jo juhš jau ūinat, ka winaūch peeder man. Peenemat tatschu reis, ka ne Deewš bij tas, kas uūūhtija jums wiltuš, apmeeratees un taiūiūim mihtu.“

„Un ko juhš wehlatees wina weetā?“

Sintrams nirgajās.

„Ko es wehlos? At, es buhūchu meerā ar gluūchi maūuminu. Es newehlos wairat, kā tikai wezo maūminu no juhūu kamanam, Annas jaunkundje!“

„Satans, kahrdinatajš!“ iūfauzās Anna. „Atūahjees! Waj man atdot tew ūawu firmo draudūeni, kura uū mani zere un pafaujas? Waj lai es nobodu wina tawā warā, lai tu wina padari ahrprahtigu?“

„Nu, nu, rahmat, Annas jaunkundje, rahmat! Pah-
leekat ūho leetu! Bet ūhe ir jauns, ūlāiūš wihreetis un tur — weza, ūapeejejuūe ūewu. Weens no abeem man ir japatur. Kuru juhš man atūahūat?“

Anna ūmehjās, bet iūmiūiūchus ūmeekluš.

„Waj mehš, Sintrama kungs, ūahweūim ūhe ilgi un ūauleūimees par dwehselem, kā Brobijas tirguš meetneeki par ūirgeem?“

„Ja, uū mata! Bet ja Annas jaunkundūei zitadi tittoš

labat, waram mehš pee ūchis leetas kertees ari zitadat. Mehš waram pataupit Stjernheku godu.“

Un tad winaūch ūahf ūlāfā balūi ūaukt ūawu ūewu, kura ūehūch Annas kamanās un, jaunajai meitūhai par neiū-
ūalamām ūhaufnam, ūchi tuhlit ari paflauūa, iūūahpi ūneegā un drebedama nahf winaūm klah.

„Ne, re! Paflauūiga laulata draudūene,“ ūata Sintrams. „Tur Annas jaunkundūe newar neta darit, ja wina nahf, kad to winaš wihš ūauz. Un tagad es iūzelschu Gestu Berlingu laukā un pametiūchu ūhe. Es pametu wina uū w i f e e m l a i k e e m, Annas jaunkundūe. Kam tiht — war nemt ūew.“

„Winaūch peeleezās Gestu pazelt, bet ūhāi azumirkli Anna noleezās ūemu winaūm pee ūejas, tā ka to gandrihi aiūūtar, eeurhjas wina ar ūlatu un iūdwehūch niūni ka meūcha ūwehšs:

„Deewa wahrda — brauz atpafat! Waj tu wairš neūini, kas tew mahjās ūehūch ūahles ūchuhpla krehūlā tewiū gaididams? Kā drihūti liūt tam tit ilgi gaidit?“

ūchis ir preeūch Annas wiūu ūchis deenas ūhaufmu degpunktš. Breeūmigi winaū top noūtatotees kahdu eefpaidu atūahji winaš wahrdi uū ūauno wihru. Winaūch ūahwer groūchus, apūweeūch pajuhgu rinki un brauz mahjup, aiū-
treekdamš ūirgu pahtagas ūteeneem un kleeūeeneem breeūmigos lehūchšos. Pafalns tit ūahwš, ka ūrehjeens ūhe pilns dūihwibas breeūmu, bet winaūch to newehro un no ūleetschu un pafawu apafūchās kā welnam tam noūteepjās ūchidrajā marta ūneegā gara ūrihpa bahlganu dūirūchu

Anna Stjernhef un Ulrika Dilner paleek weenas uū zeta ūahwot. Bet winaš nerunā ūawā ūarpā neta. Ulrika dreb no Annas meūchonigā ūlata un Annai preeūch wezās nabaga ūewinas, kuras deht ta uūpurejuūe ūawu mihtako, naw neweena wahrda.

Wina buhtu warejuūe tagad raudat, trakot, walūitees zeta ūneegā, apbeht galwu ar ūmiltim un ūneegu. Lihdi ūchim wina bija jutufe ūewi darbojamees atūazifchānās zil-
dinofcho eefpaidu; tagad wina pahraehma ruhgtums. Kahds neūalihdūinams neekš bija, upuret ūawu mihleūtibu, pret ūchim mokam, upuret ūawu mihtako!

Winaš aiūbrauza uū Borgu nepahrmijūchās ne wahrda; bet kad tās bija jau tur un wehra patlaban dūihwojamās iūtabas durwis, Anna Stjernhef pirmo un weenigo reis ūawā muhūchā nokrita giūboni. Winaūm preeūchā ūehdeja Sintrams un Gestu Berlings meerigā ūarunā. Iūtaba bija pilna beesu tabakas duhmu — tee bija ūehdejuūchi ūhe beū ūhaubam jau ne masat kā ūundu.

Anna Stjernhef nogiūba. Wezā Ulrika turpretim pa-
lika meerigi ūahwot. Wina jau zekā bija koti labi no-
manijuūe, ka ar to brauzeju uū Gloūa kalna naw kaut kas iūhtens, kad winaūch ūwanam tinfūklot bija dūinees tam pafat.

Wehlat kapteins un wina kundūe noūahrotoja ar Sin-
tramu to leetu tā, ka wezā Ulrika uū preeūchu palika pee wineem.

ūchis jau ari nebuht newehlotees pataiūt wina ahr-
prahtigu, winaūch teiza.

Wehlako laiku behrni! Es jau nepagehru, ka kahdam no jums wajaga melu un eedomatu spoku. Bet es jums gribu waijat, kad schi noscheloschana, kas swahrsta firbi no weenas malas us otru, kamehr ta scht knirfchet un waimanat ka Sintrama sahles grihdas dehfi sem schuhpla krehfla lihstim, schis schaubas, kuras stan ka kamanu swaninsch weentuka mescha Annai Stjernhet aufis, kad t a s warës palikt tikai par meleem un eedomateem spokeem? Waj nekad? —

Ai, kaut tas to spehtu!

G b a s D o h n a s s t a h s t s.

Staišta ir sata pusfalina pee Lewu esera austrumu krasa, apdejota un appajata no eserlihtscha lepnajeem wilschischem, lepna un jauka, ar Borgas pili us kameeschem; bet tew wajadsetu pasargatees pili apmeklet.

Ne no weenas weetas neweens ne redses esera staitaka nela no schis pusfalinas pakauscha, neweens ne apjehgs, zil staišti ir manu sapnu uhdeni, pirms nebuhs dabujis no tureenes mest azis gludajam lihmenim pahri us plihwojoscho rihta miglaju, pirms nebuhs no pils masa, atminu pilna kabineta noskatijees kaut jel weena no roschainajeem saules reeteem, feltijot esera trihsas.

Bet es tomehr saku: „Neeji turpu!“

So, warbuht, tewi tur sagrahbi wehleschanas pakawetees wezas pils sehribas pilnajas sahles, warbuht tu eeguhsti scho staišto weetu par ihpafchumu, un — ja tu est jauns, bagats un laimigs — warbuht tu ar sawu jauno seewinu wari apmestees schajas krahfnajās telpās us dshwi.

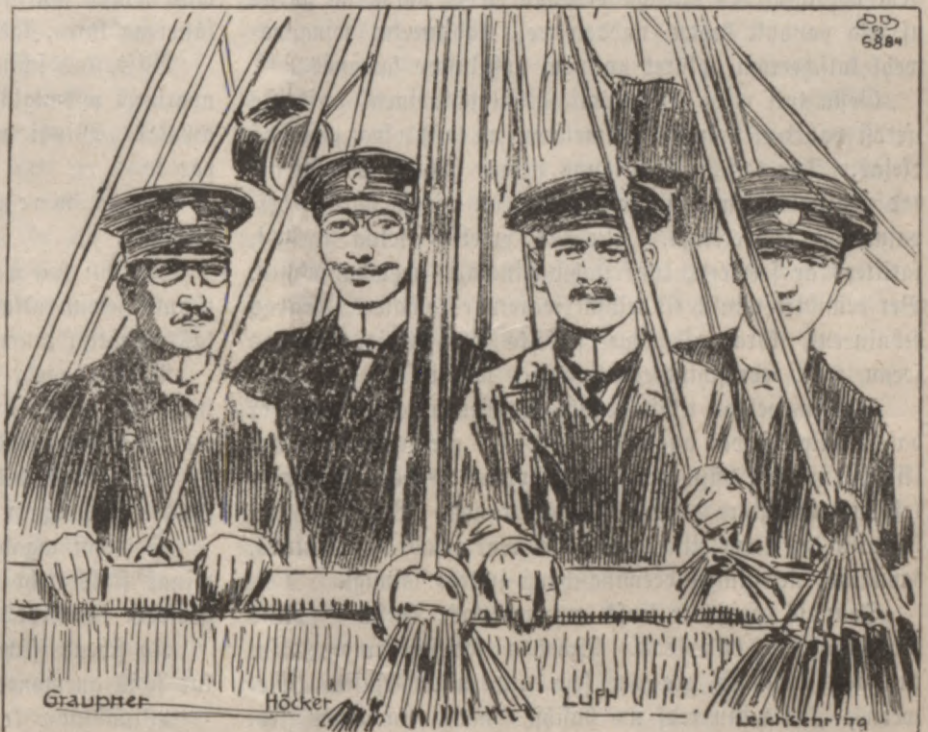
Nē, labaki ir palikt scho jauto pusfalu neredsejuscham, jo Borga newar buht mahjoklis laimei. Tew jasin, ka, lai zil bagats, zil laimigs tu ari nebuhtu eenahdams schini pili, — wezas asaru peepluhduschas grihdas drihs sahls ari t a w a s asaras, firmas seenas, kuras waretu atkahrtot til nekaitamas waimanu fkanas, drihs ween klaufisees ari t a w a s waimanas un paglabas sewi ari tawu asaru smarachu.

Kuhms liktenis lidinas pahr scho pili; leelas, ka nelai me dufetu winas pamatos, bet newaretu atrast sawa kapā meera: atkal un atkal wina zekas augscham dwest pahr dshwajeem sawas schaufmas. Ka Borga peederetu man, es winas semi dsiki israknatu, no egleenas radachu krasa, lihds pat pagraba dibenam un pehdejam apfahrtnes melnajam tihruminam, kamehr man nebuhtu isdewees schis raganas tahrpu saehsto lihki atrast un aprakt Swartsjejas kapehtā sem swehtitam smiltim. Un winau apbedot es neschehotu naudu swanikim, lai swani fkan ilgi un fkan, un netaupitu bagatu dahwanu mahjitajam un kesterim, lai

wini ar diwlahrtigu spehtu pahrklahj pahr to sawu swehtitibu, runadami un dseebadami.

Un, ja tas nelihdsetu, es kahda wehtraina nakti peelittu wezajam toka seenam uguni un atdotu leesmam wifu, wifu, lai neweens zilweks wairs netittu peewilts nemt schini nelaimes ligda few mahjokli. Neweens tad wairs nenahstu schini nolahdetaja weeta un tikai basnizas torna melnas schagatas waretu few atkautees preeku, eerihkot perektus leelajos sturstenos, kuri pazeltos nokwehpuschi un druhmi pahr melno ugunsgrahla un posta weetu.

Tomehr, noskatotees ka leesmas sakkaujas wirpuli pahr junta schlori, redsot ka bresi duhmu mahkoni, uguns spihduma safartuschchi un dsirkstetu pilni, mutuko pahr wezo pagalma weetu, man firbi, drofchi ween, pahrnemtu sawads gruhums. Uguns sprautschkejeenos un swilposchana, ka es dsirdetu bes mahjokta palikuscho atminu waimanas, leesmu

Balona „Delitscha“ upuri.

filganajos galinos eeraudstu plihwinajam mahjas padfihotos garus. Man buhtu jadoma par to, ka behdas war isdaitot, ka nelaimes war pahrleet ar sposchumu; man buhtu jaraud. itin ka kahds wezu deewu templis tittu atdots isnihzibai.

Bet zeet klusu, tu nelaimes wehstitajs, kraukli! Gaidi lai usnahf naktis, ja gribi sazenstees waimanas ar melna fka puhzem. Wehl Borgas pils stahw saules staru pluhdos, wehl wina apfargata no sawa parka milfigajam eglem, un snegainee lauki leja mirds marta saules schilbinoscha gaisma ka sudrabs, wehl pils seenu paehna dsird schirgtas grafeenes Elisabetes jautros smeeklus.

Swehtdeenas wina mehds eet us Borgas tuwo Swartsjejas basnizu un pehz deewkalposchanas usluhgt pee sewis pili masu pulzina weefu. Tad pee tas mehds eerastees Munkerndes teefnefs ar sawu kundsi un Borgas

kapteins ar ſawu familiju, kà ari Kaplans un ſaunais Sintrams.

Un ja Geſtam Berlingam gadaſ atſokot pahr ledu uſ Swartſjeju, tad wina eeluhdſ ari to. Kalab tatschu gan lai wina Geſtas Berlinga neeeluhgtu?

Wina jau neſina, ka tenkatajas jau ir eeſahtuſchas tſchuſtet par to, ka Geſta Berlings tikai tadehĥ tik beechi nahĥot uſ kreifo kraſtu, lai ſaſtaptu jauno graſeeni. Warbuht ka winſch nahĥ ari Sintrama deht, paſpehleteeſ kahtis un eedſert, bet par to to tik daudſ nerunà. Jo wiſi ſin, ka wina kermeneſ ir no dſelſeſ, bet ar ſirdi tàs leetas ſtahw pawiſam otradi. Neweeneſ netiz, ka winſch ſpehtu uſſtatit pahri ſtarojochu azu un ſelta matus, beſ kam tajoe neeemihletoſ.

ſaunà graſeene ir pret winu laipna, bet tur naw neta ſewiſchka, — wina laipna ir pret wiſeem. Wina labpraht nem noplihuſchus nabaga behrnus klehpi un ja tai gadaſ uſ zela panahĥt kahdu nabaga wezu kahjineeku, wina pawehl kufcheeram apturet un nem noſaluſcho kamanàſ.

Geſta toti mihl ſehdet maſajà, ſilajà kabinetà, ar ſkaiſto iſredſi pahri eſeram pret ſeemeſeem, un laſt wina preeſchà dſejaſ. Tur tatschu neta ſauna newar buht? Winſch nekad neaiſmirſt, ka wina ir graſeene un winſch nabaga beſpajumteſ delweretaſ. Un taſ preeſch wina ir labi, ſatilteeſ ar ſeeweeti, kura ſtahw wina azie zehla un ſwehta. Bet eemihlet winſch tik drihſat waretu eedomateeſ. Sabaeſ kehneeni, kuraſ gihmetne puſchko Swartſjejaſ baſnizaſ ſeenu, nekà eedroſchinateeſ tuwoteeſ winai.

Winſch wehlaſ tikai eeguht gadijeenu tai pakalpot kà paſchſ kalpo ſawai augſtajai kundſei, peeſprahtſet winai ſlidaſ, paturet dſiju, pagroſchot winaſ ſirguſ. Par mihleſtibu winu ſtarpà newar buht ne runae. Bet winſch jau ir taiſni no teem zilwekeem, kuri war ſchahdà romantikà, ſapnainà, newainigà deewinaſchanà juſteeſ laimigi.

ſaunais graſe ir klufſ un meerigſ, Geſta — pilneſ mutulojoſchaeſ dſihwibaſ. Schahda ſatiffme ir ari taiſni ta, kahdu jaunà graſeene ſew arween wehlejuſeſ. Neweeneſ, kaſ winu redſ un paſiſt, netiz, ka winaſ ſirdi buhtu eeſagufeſ aiſleegta mihleſtiba. Wina domà tikai par deſjam un uſjautrinajumeem. Wiſmihkati wina wehleteſ redſet paſauli gludu kà galdu, beſ akmentina, beſ klintinaſ,

beſ eſerina, lai pa wiſu paſauli waretu tikai rinkot brihniſchigà deſjà. Winai nekur tà nepatiftu, kà waret plahnàſ ſihda kurpiteſ nodejot no ſchuhpuka lihdiſ kapam.

Bet walodaeſ pret jauno kundſi tadehĥ neiſturaſ nebuht tauſigati.

Kad Borgà pee graſeeneſ eeradàſ weeſi uſ puſdeenam, pehſ eſchanaſ lungi mehdiſ ſaeret graſa iſtabà atduſeteeſ jeb paſmehket, kamehr wezàſ damaſ mehdiſ atmeeſteeſ ſahle mihſtajoſ lehnkrehſloſ un tur atbalſtit zeenijamaſ galwaſ pret augſtajam muguraſ atſwektnem; bet graſeene pate ar Annu Etjernheĥ tad dobaſ ſilajà kabinetà un, uſtizibaſ pilnaſ, iſmaina beſgalibaſ preeſchà ſawaſ leelaſ domaſ.

Sche ſehſch winaſ ari ſwehtdeenà pehſ Annaſ Etjernheĥ brauzeena ar Ulriku Dilner uſ Borgu.

Neweeneſ zilwekſ wiſà paſaulè naw nelaimigakſ, nekà tagad jaunà meitene. Wiſſ winaſ ſchirgtumſ ir ſudiſ, wiſa winaſ jautrà pahrgalwiba un ſpihtiba, ar kahdu ta ſanehma katru, kaſ ween tai nahſa par tuwu, ir pagalam.

Wiſſ, kaſ ſchini brauzeenà atgadijeſeſ, ir winaſ atminà nogrimieſ puſmiglà, no kahdaſ toreieſ ſpoki parahdijaſ, ir atpakal. Winai naw wairſ neweenaſ ſkaidraſ atminaeſ par to.

Bet ja, w e e n a tomehr ir. Un ta ſagiftè wiſu winaſ dwehſeli.

„Ja nu taſ ne b i j a Deeweſ, kaſ to iſdarija,“ wina tſchuſt ſewim atkal un atkal: „ja nu taſ nebija Deeweſ, kaſ uſſuhtija mumſ wiſtuſ?“

Wina pagehr ſihmeſ un brihnumuſ. Wina wehriſi luhtojaſ uſ debeſt un ſemi. Bet, lai kà wina gaiditu, mahkonoeſ neparahdaſ neweeneſ pirkſteſ, kaſ rahditu tai ſetu, no ſemeſ nepazekaſ neweeneſ mahkoneſ tehleſ, nedſ uguneſ ſtabſ, kaſ ſtaigatu tai preeſchà.

Schſchot tagad maſajà kabinetà graſeenei taiſni pretim, winaſ ſkateſ kriht uſ maſu, ſilu anemonu puſchkiti, kuru graſeene tura rokàſ.

Kà ſibeneſ iſſchaujaſ winai zaur meeſu, jo wina ſina, kur ſchieſ anemoneſ auguſchaeſ un kaſ winaſ pluhſieſ.

Winai naw ko waizat. Kur gan zitur no wiſaeſ apkaimeſ wehl augſ anemoneſ jau aprika ſahĥumà, kà ween pee Etſebi, behrſu kirſe un ſtahwà kraſtà?

(Turpmal wehl.)

Meeſchà.

Pahr ſato meeſcha tatu
Lihſt behrſe kà ſchuhpta lihſteſ.
Ne reiſ kaut neapſlaku —
Sem kahjam mauriſch mihſteſ.

Un eglu ſari — ſpraiſti.
Iſt egle — tornieſ ſmailſ.
Naktieſ klufaſ elpo kaiſli —
Kà baſnizà man baileſ.

Iſt naktieſ ſchurpu nahku
Un to, kaſ tieſe un ſwehtſ,
Sew ſirdi lihdiſi neſu
Lai, zitu neredſeteſ

Preeſch ſchſchità zetoſ ſlihgtu
Eſ, debeſeſ atraiditeſ —
Lai atkal man dihtu
Kaſ ſmeeteſ un ſamihditeſ.

Linardeſ Laizenſ.

A i w a.

W. Dambergā

Man bija koti sčehl ņawa drauga Tuhla. Es ilgi un nopeetni domaju par to, kamdeht winam wajadseja ņatittees taiņni ar tahdu ņeweeti, kad wina engetam lihdsigā dwehsele bija zeeniga ņaweenotees ar ihstu pehri radibas tronī. Wina engetam lihdsigā dwehsele arweenu pazilati lidoja kristalņaidros augstumos, tikai retumis labprahrtigi un maigi noņtatidamās uņ ņemi un tad wina arweenu leegi ņmaidija un winas azis wareja iņlaņit mihtņtu dņidrumu un wehl neapņnigās mihtņstibas juhtas. Es wiņpahri arweenu biju ņajuhņminats par ņawa drauga Tuhla retām neikdeeniņņkām ihpaņņibam un wiņņch man bija par peemehru teem, ņas zeenigi laimes, winas wiņbagatako balwu. Es zitadi newareju eedomatees wina dņihwes taku, kā apauguņchu ar lilijam un beņehrlņņchu rosem, ņas grazioņi un ņaunigi noleezas pee wina. Bet a! wiņņch u!duhrās uņ roņi ar koti aņeem un dņelofscheem ehrlņņcheem un mana ņrds pahrluhda no aņnim, kad es dņirdeju Tuhlu ņahstam par ņawām moņam, kurās tas zeefch ņawās mihtņstibas juhtās uņ Aiwu. Es koti noņtumu un ilgi un nopeetni domaju par ņawu draugu Tuhlu. Pehz wairakņahrtigas pahrdomaschanas es nahju pee flehdseena, ka ņche wainigz Liktenz, jo es jau no agrateem laikeem ņinaju, ka patezotees Liktenam noteef leetas, kurām pateefņbā newajadsetu notikt . . . Bet — es tā domaju — ja ņhis Liktenis nedaritu leetas, kurām newajadsetu notikt, waj waretu es uņraņtit ņcho ņahstinu? Bet a!, tahds egoists es eņmu un tatschu tik neapraņstami mihtu ņawu draugu Tuhlu!

Ja, — ja Tuhls buhtu laimigz un wina Liktenz buhtu tahds, kahdu wiņņch pelnigis ar ņawu engetam lihdsigo dwehņeli un ar ņawām retām neikdeeniņņkām ihpaņņibam, es uņraņtitu ņkaiņtu, kā lilijas ņaunigu ņahstinu, nē, es labaki eekaltu winu weegloz, preelņch auņim patihkamos pantos ar ņkaiņtām ņkanigām atņkanam. Bet mana ņrds aņno, kad es attehloju ņawa nolaidigā drauga mihtņstibas wehsturi.

Zik ņkaiņts bija mans draugs Tuhls, kad, atnahjis pee manis, tas ispluhda kaisligos augņņrdegas ruhgtuma pilnos wahrdos.

„D, Aiwa! o, Aiwa!“ runaja wiņņch un es klawņijos wina melodiskā balņi. „Tu eņ ņagifteta puke, ņas isauguņtumņchos meņcha pahnos un ņas ar ņawu ņmarņchu mani eņ noreibinajuse. Es eņmu noreibis no tawas gistigās ņmarņchas. Tu apbuhri mani ar ņawu maigumu, bet tawas burwibas naw labas; winas ir ņlittas. Es isnihņstu, Aiwa, es zeefchu moņas, no kurām wiņas pukes, ja dņirdetu par tām, nonihktu tani paschā ņtundā, o, es zeefchu moņas, kurās naw apraņstamas ar ņchām ņemes mehlem. Bet tu, Aiwa, tu eņ neņchehlīga, tu eņ tņchuhņka, tu eņ ņchnahzofcha tņchuhņka!“ un mans draugs Tuhls, zik wiņņch ņkaiņti isrunaja „ņchnahzofcha tņchuhņka“, wareja dņirdet kā tņchuhņka ņchnahz. No peemestā war ņpreest, zik ņkaiņti runaja mans draugs Tuhls un kā wiņņch zeeta. Kad es pamodos no wina wahrdi musikas, man palika neisņakami ņchehl wina un es peelitu wiņas puhles, lai apmeerinatu to.

Bet mans maigais draugs nebija tik weegli apmeerinams. Wina augņņrdegās kruhtis bija ņakrahjuņchees pret ņauno wiltneezi duņmu un ruhgtuma ņtrauti, kuri newareja ņihkt.

„D,“ turpinaja wiņņch, „zik daudņ ņolija winas ņanta ņkati, kahdos maigos beņdibenos grima mana dwehsele, kad es no ņhis ņemes ņajuhņmibā luhkojos winos. Lischigā,“ un es ņkaidri ņawa drauga Tuhla balņi ņadņirdeju tragiskās notis, „tawi ņoloschee ņkati teežas pretim kahdam zitam. Ha! ha! ha! Kahdam zitam!“

Bihdamees ka manam draugam no uņtraufuma nepaleef ņlitti, es meerinadams pasteidsos tam pasneegt glahņi wehņa uhdens, bet wiņņch ar ņkaiņtu zeenibas pilnu mahjeenu atraidija to un wehl wairak isleedams ņawu leego, wahrigo augumu nenogurņstochi turpinaja, pagreeņees pret mani: „Mans mihtais draugs, tas naw labi no Aiwas, tas ir ņlitti no winas. Es winai dahwaju ņawu dwehņeli neaptraipitu, kā kristals zaurņpihdigu. Un Aiwa peemehma to. Es atminos kā eedegās winas azis, kad es ar dwehņeli trihzofchu kā gulbja ņpabrns apjutumā atklahju tai ņawas nenoleedsamās juhtas. D, ņchi wiltneeze! . . .“

Mans draugs buhtu wehl ilgi tā runajis un es wehl ilgi klawņijees wina melodiskā balņi, bet no wina klusām trihņam, kad wiņņch ņatwehra manu rofu un no wina zeefchanu pilneem ņkateem es nojautu, ka mana drauga zeefchanas ir tik pat nenoleedsamas, kā wina juhtas uņ Aiwu.

„Mans mihtais nesalihdsinamais Tuhl, ņchauņmigās aisdomas eefogas manā dwehņelē. Mans maigais draugs, waj tu eņ runajis ar Aiwu, waj eņ norahdijis winai uņ winas diwdomigo istureschanos?“

Tuhla galwa noņlihta lejup kā lilijas ņeeds.

„Nē,“ tikto ņadņirdami dweņa wiņņch un zeeta klusu nepazeldams ņawus bahlos zaurņpihdigos plaksteenus.

„Tad dari to. Man ir neņatrizinama pahrlēeziba, ka atkal atņpihdēs gaischee ņaules ņtari un melnee mahloni isklidhis, kā isbeedetu putnu bars. Dari to, mans nesalihdsinamais draugs.“

Zik mans draugs ir maigs, zik wiņņch ir nedroschs, par to es beņ ņchaubam pahrlēezinajos nesen. Redņot zik domigz wiņņch eenahņ un zik melancholiski noleef zepuri, es nojautu, ka maņ eepreezinofcha ir notizis ar manu draugu. Wiņņch lehni atgulās uņ ņofaja un es redņeju kā ņawillās wina ņhoffu mustuki. Wiņņch ņihwi ņkatižās greestos ar ņawām ņpihdigām leelām azim.

„Kas ar tewi? Isņtahsti ņas ar tewi notizis?“ lihdszeetigi jautaju es winu, noleekdamees par to.

„Wina,“ dweņa mans draugs, lehni pazeldamees. Tad peepeschi wiņņch zehli isņlejhās kā lilijas ņteebriis un wina azis aisdegās ugunis dņidrās kā debes. Issteepis ņawu ņmalto rofu, wiņņch teiza.

„Aiwa,“ mans draugs beefchi tā eefahņa, „tu eņ wifnoscha tņchuhņka, tu eņ ņeeds, no kura gistigās ņmarņchas

wihst wišas bahli-zaurspihdigās puķes un bešpehzi notar ņawus bikeriņchuš, eelņpodamas tawu ņmarņchu. Tu eš ta, kaš ņamini manas dwehņeles ņeedus. Eš redņeju, ka tawa graziņņa kaņina lauņa winu wahrigoš ņteeburš un ka tu ar ņinlaņrigrig ņtatu noluhkoņeš winoš, ka tee noņlika ņeme tawā preekņhā. Un ņamihņtās puķes, winas tew neņuhtija lahtus. Winas mira ka neņapraņdamas, neņinadamas, kaš ar winām noteek, lai wehlaņ augņņam zeltos, — bet ņur? Kur? . . .” un mana drauga Tuha balņš ņkaneja no dņiņdama un winņņ uš kaņdu laiku palika ņtumji domigs.

„Upmeerinees, mans draugs,” pehņ eespehņas maigi pahtrauzu eš winu. „Tu ušbudinees un taš naw labi. Bet eš neņaprotu, eš brihnoš, mans draugs, waj tu neeš runajis ar Alwu?”

Mans draugs nobahleja; bailes atņpihdeja wina leelajās ažiš, tad winņņ nolaida taš.

„Newareju,” klufi dweņa winņņ.

„Kamdeht, mans draugs?” ar iņbrihneņņanās juhtam jautaju eš winu, jušdams ka manās kruhtis mostas juhtas, kuras ir kraņakas, ka neapmeerinajums ar draugu Tuhu.

„Nē,” atbildeja winņņ, un mani eedegās duņmas, kuraš bij nopeetns rakņturs.

„Draugs Tuhi! tu eš bailigs un tew truhņt weenlaņrņņi ihpaņņibas, kaš rotā wihreņchu lahtu — droņmes. Tew wajadņeja droņņi durt pateeņibas aņmeni juņu ņawņ ņarpejās atteeņibās.”

Eš redņeju, ka mans draugs nodrebeja, ka trihņas pahņņreņhja par wina ņlaido wahrigo augumu.

„Kur mana mihleņtiba? kur mana mihleņtiba?!” peepņņi iņņauzās taš un wina balņš atņkaneja deeņgan ņkani, bet wairak ka ņtumji palika man no ņņi ņtatiņuma. Likās ka mana drauga ņpehti ņuda; ka noguriš taš nolaidās uš kuņņetes, ehrti iņņteepdams ņawus maigi ņihmetoš loņekus. Winņņ, likās, ņarihkojās uš ilgaku atduņu.

„Tā, atduņees mans draugs,” teizu eš jau meermihligakā balņi, jo manas duņmas bij paguwuņņas iņgaiņi. „Weegš atņpirdņina wiņus loņekus un garu.”

„Eš mirņtu,” peepņņi klufi dweņa Tuhs un wina balņš bij ka wahriga puku ņchuņņinaņņana uš gareem ņteebreem weeglām wehņmam wiņnojoš. „Eš aiņlaiņņoš.”

Man nepalika labi no ņņeem wahrdeem un eš ņahtu jau tiņet manam draugam, ka winņņ aiņlaiņņas, jo wina balņš ņkaneja neparasti maigi un man likās apņlaidroti.

„Mans mihlais draugs, tu ņewi peewil, tu aiņmeedņi.” Un eš pamehmu wina roku un ar eekņņejām ņņauņmam jutu ka wina temperatura maņinas.

Wina meeņas ņltums arweenu ņuda. Likās ka mans maigais draugs aiņmeeg. . . Wehl reiņ par wina ņeju pahrlaidās gaiņņumš, tad wina aptumņņojās, bet palika mihlņta un maiga ka ņamts. Mans draugs bija miris.

Dalchadi raksti.

Bjernstjerna-Bjernsons †. Bjernstjerna-Bjernsonu nomirdinaja daņņas ahrņemju telegrafa agenturas un laikrakņti jau janwari. Ari „Mahjas Weefis” bija maldinats ta nahwi paņludinot jau janwari. (ņtat. „Mahjas W.” Nr. 4). Tagad, dabai uņņeedot, puķem un roņem plaufņtot pat muhņu ņeemetoš -- Norwegijā. . . tagad, tagad — newar wairš mums nepareņņas ņinas ahrņemju telegrafa agenturas neņt. Tagad — notizis ne wehlamais. . . leelā ņeemetu dņeņneeka naw mums wairš. Wina ņkaiņto dabas glesnu pilnā ņpalwa wairš neņtrahda. . .

Pagahjuņņhā gadā „Mahjas Weefis” par leelo dņeņneeku wareja rakņtit: „Slawenais norwegu rakņtneekš Bjernstjerna-Bjernsons, no kura wairaki ņtahtini paņneegti ari pag. gada „M. W.” gruhti ņaņlimis un ahrņteņas Pariņē. Naw iņglihtota žilweka, kaš ar lihdsņeetibu un baigām žeribam newehrotu ņlimā dņeņneeka ņlimibas gaitu. Gan Bjernsons jau peedņihwojis leelu muhņu, jo winņņ dņimis 8. deņembrī 1832. gadā un tad tepat jau ir 77 gadi wežš, bet tomehr gruhti no wina ņņņirtees, jo mihlņņ winņņ tapis ka rakņtneekš un ari ka žilweks. — Jau bija jadomā, ka ar Bjernsonu beigas, wiņas ņinas lika ņagaidit ta drihņu galu; te paņņhās pehdejās deenās radees atkal žeribas ņarš, ka Bjernsons wehl kaņdu laiku tiks uņtureds ņarņ dņihwajeem. Ka telegrafs 11. dež. (28. now.) ņinoja, tad Bjernsona weņelibas ņtahtwollis laboņeš un eņot žeribas

pat uš iņweņekofņchanoš, lai gan ņinams, tahtā wežumā weegli war peenahņt ari krihņe. Bet žereņim ari mehš, ka leelais dņeņneekš wehl paliks ņarņ dņihwajeem.”

Tagad ņņis žeribas jau ņudusņas. Bjernstjerna-Bjernsona mums wairš — naw.

Par Bjernstjerna-Bjernsona pehdeņeem brihņņeem, „Ruņ. Sl.” Pariņes koņeņpondentš ņino, ka winņņ jau ņahta atņpirgt no pehdejās kriņes, bet tad ņajutās ņlittaki. Preekņņ nahwes Bjernsons ņuhdeņjās par neiņturamām ņahpem, kaheht ahrņis eekņņirza winam morņiju. ņlimneekš tad ņahta eemigt un pušnauda klufu nomira. Utraitne, kuru wihra nahwe wiņai uņtrauza, ir ņaņlimuņe. ņarņ perņonam, kuras pirmās paņteidsjās iņteikt nelaika gimenei ņawu lihdsjuhtibu, bija Brians, Anatols Franņš, Ruņwelts u. ž. Lihdsjuhtibas iņteikņņana ņaemta ari no ņalhera un Norwegijas karaka Norwegijas ņuhtneeņiba par ņehru noņihmi nolaida karogu. No rihta lihņis aiņweņis uš ņeemetu wofņali. Laikrakņti druņa par nelaiki dramaņturgu ņihņus nekrologus. Peē tam „Temp” ņata: „Wiris ir ņkandinawijas literaturas labakais preekņņtahtwis, jo, wehl kaš wairak — weens no ņiropas labakeem dramaņturgeem.” Tahtak laikrakņts aiņtrahda, ka tad, kad Wahņija poņtijufe Franžiju, Bjernsons pažehlis ņawu balņi, lai aiņņtahtetu Franžiju, kuru turejis par otru tehru ņemi.

ņtortinga preekņņņehdetajs, ka agentura ņino, tureja

runu, godinadams Bjernstjerna-Bjernſona preminau. Nolemts lihka pahrweſchanu un paglabafchanu iſdarit uſ walſts reſ-
fina. Sehde flehgta Teatri atſauz iſrahdes . . .

Atleekot Bjernſona darbibaš ſihlaku rakſturojumu turp-
maſ, teikſim wehl til ſchoš wizu rakſturojoſchus wahrduš:
„Ari Bjernſonu dſihwe ſwaidijufe pa ſweſcham ſemem.
Bet winſch nekad naw uſturejees tur aiš bailem no ſabee-
driſkās zihnaš. Taiſni otradi. Sweſchumā winſch gaħja
kraht garigas mantāš, lai waretu ar tām padarit ſawu
dſimteni bagataku. Sweſchumā winſch gaħja ari agitet un
eeinteret zituš preekſch ſawaš maſāš tautinaš. Ka notika

runaja un intereſejāš par Ferera noſchauſchanu uſ Spa-
nijaš teeſu ſpreeduma pamata. Un tā ſudraba ſwanaš ſlan
winā wahrdi, kuruš taš laħdā nakti teizis: „Briħwibu
tatſchu nenogalināš.“ Daudš winſch pirms nahweš no-
darbojāš ari ar ſawu miħfoto Norwegiju. „Kad e s t u r
a u g ſ c ħ ā nonahkſchu, eš grihu pawehrſt ſawu ſeju pret
N o r w e g i j u.“ Zik zehli wajaga buht pat nahwē taħdam
zilwekam ap ſirdi, kaš ſina, ka p e ħ z winſch dſihwojis un
p a r k o winſch zihnijees! Bjernſonš to ſinaja! Ne par
welti uſ nahweš ziſam winſch runaja par briħwibu
u n t e ħ w i j u.“

Bjernstjerna-Bjernsonš †.

Norwegijaš atbalſchanāš no Sweedrijaš, taš ir ari Bjern-
ſona nopelnš. Lai gan ne pilnigi ir realiſejuſchees wina
zihnaš ideali tehwijāš labā, tatſchu winſch ir warejis
meerigi mirt tai apſinā, ka darits un panahkts kaut kaš ir.
Itin dabigi, ka jauneklis ar til dedſigām un karſtām aſnim,
kaħds bija Bjernſonš, wareja politiſki ari wairakħart pahr-
dſimt un atdſimt. Bet tomehr leelais nelaiķis nekad naw
bijis renegats. Winſch allaſch ſtaħweja to puſē, kuruš pee
mums mehds appindſelet ar ſarkanu kraħſu. Muħſchigš
rewoluzionars winſch bija dſihwē, taħds winſch palika ari
uſ nahweš gultaš. Daudš winſch pagahjuſchā nowembri

„Eš wehloš aprika mehneſi. Aprili. Mehneſi
to, „kurā wiſš, kaš wežš — taš irſt, un kaš jaunš, taš
laiſch ſatneš. Eš iſwehloš aprika mehneſi, kurā trafo
weħtraš un ſatrizina wiſu, bet tad wiſa daba atkal ſmaida
un mirdš. Tanī mehneſi ronāš j a u n a dſihwe . . . un
winſch gatawo muħš preekſch w a ſ a r a š.“

Un aprili — t e w i š , t e w i š n a w w a i r š .

Planetu paſchfotografijaš. Berlinaš Treptowaš
ſwaigſchnu luħtotawai bija 23./10. aprili „leela goda
deena“, jo ſlawenaiš amerikānu aſtronomš Lowelš no
Arizonaš Flagſtof-ſwaigſchnu luħtotawaš tureja winaš

telpās runu par ņaveem eewehrojameem planetu pehtiju meem, kuri isdariti ar ņwaigschnu fotografijas palihdņibu. Sinatneeks, kureņ runaja angliņki un garam ejot peemineja, ka ari wahzu waloda winam neefot ņweņņa, ir lepna, bet loti ņmpatistka iņņkata ņrmgalwis. Kā Treptowas ņwaigschnu luhkotawas direktors Archenholds iņņazijās, tad Lowels atstahjis Bostonā eeneņigu weetu un apmetees nemihligajos Arizonas kalnos, lai tur pehtitu debes ņwaigsnes. Winam ņekojuņe ari wina laulata draudņene, kura kahdreis dņihwojuņe Berlinē.

Lowels apņkatija wiņpirms weenu no pamatigaki iņpehtitām planetem — Marņu, kura kanalus wiņņch rahdija daņchdaņchadās bildēs. Wiņinteresantākās bija tās fotografijas, kuras attehoja Marņa ņeemas atnahņņchanu un

Lowels.

winas darbibu. Runatajs norahdija, ka pat leelais italeeņchu ņwaigschnu pehtneeks Schiaparellis eņot iņteizees, ka tahdus panahņkumus ar fotografiju wiņņch tahlu turejis par neeņpehjameem. Fotografija weenmehr paplaņņinas teeņchos planetu pehtijumus un nepadaris tos nekad garlaizigus. Lowels aiņstahw paņihņtamās domās, ka Marņa kanali eņot mahņtligi, iņglihtotu zilweku darbs un noderot laukņaimneeziņkai apuhdenoņchanai, pee kam wiņņch ari peewed weņelu rindu daņchadu peerahdijumu. Tad wehl wiņņch rahdija deesgan labi iņdewuņchos Jupitera uņnehmumu, uņ kura bija ņlaidri ņaredņamas ņchai planetai ihpatnejas mahņkonu lentas, un pehdeji pahrgahja uņ ņlaidņajām Saturna bildem. Watars beidsjās ar to, ka pro-

ņefors Archenholds ņrņnigi pateizās Lowelam un iņteiza wehleschanos drihs ween atkal dņirdet ņlaweno pehtneetu runajam Treptowas ņwaigschnu luhkotawā par jauneem atradumeem.

• **Lahtņņhafults pee ainoņeem.** Wehl dihwainatās, nekā eņņimofu zeremonijas pee ledus lahtņchu kerschanas, ir ta godinaņņhana, kahdu ainoņi parahda lahtņņeem. Ainoņi, weena no wiņinteresantākām un wiņmasaņ paņihņtamām ņemes tautam, apdņihwo leelo puņņalu Sachalinas ņalā pee juhrmalas un upes kraņteem. Sinatku wihri wehl naw weenis prahtis, par to, pee kahdas rahņas tee lai winus peeņlaititu. Ziti tos peeņlaita mongoņeem, ziti koreaneem; daņņi tos tura par Sachalinas un Jedo ņalas eedņimteem; wehl ziti tos peeņlaita pee kahdas leelas tautu dņimtas, kas beņ tam wehl aptwertu Seemeņ-Amerikas pirmatnejas tautas. Par wimu peederibu pee pehdejeem warbuht leezina dihwainais lahtņņa kults. Iņkatru gadu itweena zilts peeņawinajas weenu jaunu lahzi, eeslehdņ to kahdā krahtinā un wiņzeenitakai ņeweetei teek uņdots wimu uņ to wiņruhpiгато barot. Iņweens eestata par ņawu goda leetu, peenest no ņawas puņes ko preeņņch wina uņturas. No wiņām maltitem tas dabu to labako daku. Seemu un, proti, nakti, noteek lahtņņa ņwehtki. Diwas waj trihs deenas pirms zeremonijas ņanahņ ainoņi no wiņām ņahdņņham, pat no tām wiņstahņakām. Deena, pirms ņwehtņeem, teek ņeedita raudaņņchanai. Bet deenu pirms tās kreetni ween teek dejots, dņerts un dņeeditas. Wihreeņchi pagatawo ņnaos (eņku bildes no pirmatneja Noas ņņkirsta lihdsigeem malkas gabaleem daņchada leeluma un tad teek ņagatawota maltite, preeņņch kam daņņeem ņuneem japamet ņawa dņihwiba. Seeweetes pa tam no lineem pin jostu, kura lahzim janehņā upura ņtundā un pee kura tad teek peeņtiprinati maņi maņņni ar wiņadeem ehdeeneem, ņauņām ņwim, ņuna gaņu, rihsu, tabaku u. t. t. Jaunām meitam peeņriht tas ņewiņņņs uņdewums no lineem un ņahlem pagatawot garus auņņarus, lai puņņklotu upura galwu. Ari wezām ņeewam teek uņdots ņaws peenahņkums. Iņņteepuņņhās ap krahtinu, tās uņ paņwehli raud, nopuņņņhās un kauz. Ja kahda weza ņeewa eeronas nometnē, ta iņlahpi no ragawam un peeeet pee krahtina, lai peedalitos pee dihwainā konzerta. Kamehr zitas ehđ un gul, tās ar zitām iņmainas, kuras iņdara wimu peenahņkumus. Weegli ņaprotams, ka lahzis ņem tahdeem apstahņkeem top nerwoņs, ņawā krahtinā iņbijees ņkreen ņņurpu un turpu un ruhj. Pehz diwu waj wairak deenu dejoschanas un kauņņchanas un pehz uņrunas lahzim — pee kam winam teek ņneegta bagatiga maltite — kustonis ar leelām zeremonijām, kuras ņihkumus ņņe newaram atstahņit, teek iņwadats zaur ņahdņchu un tad zaur kahdu labi mehrketu ņchahweenu nogalinat. Atkal jauna kleegņhana un raudaņņhana, atkal ehdeenu paņneegņhana, kuras noleek blakam nedņihwajam ņwehram un atkal wiņņch teek uņrunats. Lahtņņa aņnis wehl ņitās no wiņeem dalibneekkeem teek dņertas, gaņa wahrita un apehņta. Galwa teek noneņta uņ meņha, kur kopņch gadu ņinteneem balinas uņ ņeem ņwehtņeem nogalinato lahtņchu galwas kauņi.

Apſkats.

Walſis dome darbiba.

Sehde 31. martā. Sehdi knasam Wolkonſkam wadot, pehž neilgām debatem, kuras peedalijās Timoškins, Suſchkows, Petrowſkis, Sacharijens un referents Schubinſkis, dome peenehja ar ſihteem pahrlabojumeem pehdejos pantus no zivilteesu uſtawa, un pehž tam peenehja ari wiſu weetejās teefas reformas projektu kopā, nododot to redakzijas komiſijai. Projekta peenehšanu pawada applauſi. Referentam Schubinſtim aisejot no katedra, applaudē zentrs.

Iſcherņizkis referē likumprojektu par apbuhweſšanas teeſibu. Nomās lihgums turpmak 12 gadu weetā noſlehdjams wiſmas uſ 36 g., apbuhweſšanas teeſiba top par apgroſības preekſhmetu un war tilt pahrkota, aprauta nodokteem un ſerwitutem.

Ministru loſchā eekſhleetu ministra beedrs Litofhins un teeſleetu ministra beedrs Gaſmans. Peeraktiſjuſchees 64 runataji.

Lutſchizkis aisrahda uſ wajadſibu, ar ſcho projektu aprobeſhot ſemes ihpaſchneeku patwaſības pret nomneekem, kuri winu ſemi apbuhwejuſchi ar ſawām ehkam.

Pehž pahrtraukuma, — tā muſu telegrafa agentura peepeschi ſahļ tahtlaſ ſtahtit, nemaſ neiſrohdiuſe, kaſ tad notizis ar preekſhejo projektu, — **Sinadino** referē ſinantſchu ministra projektu par lihdsjektem, tā nowehrſt mahkſligu zutura ſadahrdſinaſšanu eekſhejā tirgū. Ministrs aisrahda ſawā paſkaidrojumā. Ie zutura zenas zekſchanās pa daſai nahtuſe no tam, ka labas raſchas deht wairojuſes eedſihwotaju pirſchanas ſpehja, pa daſai no muitas brihwibas atzekſchanās tahtlajos auſtrumos, kurp tagad aipluht daſcha teeſa ſhejeenes zutura, bet galwenā kahtā no tam, ka daſchi ſpekulanti zentufchees wiſu zutura raſchu dabut ſawās ročās un tad noteikt wina zenu pehž ſawas patikas. Finanſu komiſija atrod, ka daſa wainas par to kriht ari uſ paſchu ministriju, kura naw ihſtā laikā ſpehrufe wajadſigos ſofus pret tahtdām parahdibam, bet ka tomehr ministrijas eeteiktee pretlihdsjekki, wiſpahreji nemot, buhſhot peeteekofchi. Daſchi pahrlabojumi tomehr buhtu eeteizami. Komijja leek preekſchā paſeminat zutura eeweduma muihu, lai ahrſemju zuturs nebuhtu dahrgaks par weetejā zutura normalzenu, kuru noteiktu ministru padome. Abus tos noteikumus komiſija leek preekſchā eewest ne agrak par nedeku, bet ari ne wehlaſ par mehneſi pehž winu iſfludinaſšanas. Likuma ilgums noteizams lihds 1. ſeptembrim 1912. g., tajā zeribā, ka waldbiba rudeni eefneegs projektu par zutura ruhpneežības reguleſšanu. Preekſhehetaja weetu eenem Gutfkows.

Finanſu ministra beedrs **Nowizkis** aisrahda, ka uſ ministrijas rihtojumu, pawairojot zutura wairumu tirgū, birſcha atbildejuſe ar zutura zenu paaugſtinaſšanu, kuras tagad jau ſtahw uſ 4 r. 40 kap. lihds 4 r. 50 kap. pudā. Par to war weenigi pateiktees ſpekulanteem. Pehrñā gadā ari Reetuma-Giropā zutura beetes neiſdewuſchās; zutura krahjumeem maſinotees ari tureenes tirgos zutura zenas

zebluſchās pehž 1. ſeptembra 1909. g. To wiſu ſpekulanti eewehrojuſchi, ari zutura raſchoſchanas apſtahtkus nahtkoſchā gadā. Lai nu neatlaistu wiſu zutura ſpekulantu ročās, waldbiba eefneegufe ſcho projektu tautas intreſchu aisſtahwweſšanas noluhkā. Ka dome likumu peenemtu, tad tam buhtu leela moraliska noſihme, kaſ peefpeestu ſpekulantus apdomatees. Projekteteē lihdsjekki neaiſſfahrš muſu zutura ruhpneežības intreſes, bet aiſſargās eedſihwotaju naudas mafus no ſpekulanteem.

Dſjubinſkis: zutura ruhpneežības nenormalais ſtahwolliſ wiſnotak uſtraujams par wainu ſinantſchu ministrijas politikai, kura wiſpahr pabalſta leelos ruhpneekus. Zutura normas noteikſchana ir tikai kawekliſ zutura ruhpneežibai, jo pabalſtiteē zutura ruhpneeki nebuht neuſlabo fabriku techniſtos lihdsjekkus. Turpretim par zutura lehtumu ahrſemēs jaſamalka kreewu patehretajeem, kureem par ſcho paſchu preekſhmetu eekſhemes tirgos ſtipri japahrmaſfā. Lai gan darba grupa netiz, ka waldbiba nopeetni zihniſees pret leekruhpneekem, wina tomehr balſos par likuma projektu, kureſch waldbibu tomehr tuwina tahtdai zihnai.

Kilewens aisrahda, ka ne nenormalais priwiligetais zutura ruhpneeku ſtahwolliſ, nedſ ari likums no 20. now. par zutura normu naw warejis noturet zutura zenas normalā augſtumā. Ari iſmehginajuma laiks naw neko labu atneſis. Tagad tas ir pagahjis un kadetu frakzija, pabalſtidama eefneegto likuma projektu, iſſaka wehlejumos, kaut drihſatā laikā tiktu zaurſkatiti likumi par zutura ruhpneežibu, lai paſeminatu ſchi pirmās wajadſības produkta zenu. (Kreifee applaudē.)

Boſetajews: lai gan ſpekulanti — zutura leekruhpneeki miſſigi pelnijuſchi, wini it neka naw darijuſchi, lai ſawu ſtrahdneeku ſtahwolli uſlabotu; runatajs eefneedſ pahrlabojumu, paſeminat muihu uſ raſinadi.

Pehž Kropotowa **Bitowitſchis** aisrahda, ka ne ſpekulanti wainigi pee augſtajām zutura zenam, bet weenigi neiſdewigā zutura beeſchu raſcha. Likuma projekts zutura zenas nepaſeminās, bet tikai dos leeku pekau ahrſemneekem uſ kreewu ruhpneežības reſkina. Tadeht ſinantſchu komiſijas praſjumus atraidams.

Finanſu ministra beedrs **Nowizkis** paſkaidro, ka ſem „zutura“ teek ſapraſts ir ſmalkais, ir raſinades zuturs, un ka patehretaju labā muihu paſeminama uſ abeem.

Barons Iſcherkafows brihdina peenemt kautkahtus pahrlabojumus, kaſ zihnas lihdsjekkus pamaſinatu; ſpekulanti tagad ar ruhpem noraugas uſ domi un dabus mahzibu preekſch tagadejā laikā un ari preekſch nahtotnes.

Karjakinis: lai nowehrſtu ſpekulantu uſbrutumū eedſihwotaju naudas maſam, peetiktu nolemt, ka akziſe par uſ ahrſemem iſweſto zutura neteek atmaſfata. Geſneedſu pahrlabojumu: par tahtu zutura, kuru iſwed uſ Perſiju, Aſijas walſtim un Somiju, neatmaſfat wairak kā rubli par pudu.

Sinadino: Karjakina preekschlikumis nāv peenemāms. Šwedumi us Somiju tatschu nenofihmē iswedumus pašchā Kreewijā un Afijas tirgi tika ar puhlem eekaroti, lai tos atkal līttu us spēhli.

Antonow's brihdina, ar šcha likuma paašinaschanu nekaitet pašchā kreewu zūtura ruhpnēezibai, kura leela nošihme preeksch deenwidus un deenwidreectuma gubernam. Peetiksčot zūtura zenu pašeminaschanu pašneegt, ja pawairosčot zūtura kraħjumu tirgos. Šchi likuma spēhku deretu noteikt tikai lihds 1. septembrim šch. g.

Referents Sinadino nepekriht Antonowa papildinajumeem, jo tee nahlot par labu ruhpnēekteem un newis patehretajeem. (Applausi.)

Lerche (okt.) finantschu komištjas wahrdā eefneeds formulū, kurā isteikta wehleschanās, lai tiktu pahrgrositi likumi par zūtura ruhpnēezibas normeschanu, lai pamāsinatos zūtura zenās. Pehz tam Lerche eefneeds no sewis papildinajumu pee šchi projekta. Papildinajumā likts preekschā pamāsinat zūtura eeweduma muitu, ja zūtura zenās pahrfneeds noteikto zenu par 1 rubli.

Kutlers (ladets) aistrāhda, ka wajadsigs pahrgrosit likumus, lai palehtinatu zūtura. Weens lihdselkis, kā pamāsinat zūtura zenās ir — paplašchinat zūtura raschoschanu, kuru lihds šchim zentās pašchaurinat. Beigās runatajs leet preekschā, peenemt likumprojektu paškanā ar komištjas preekschlikumu. (Applausi zentrā un pa kreisi.)

Gras Bobrinškis I. šaka, ka winsch nepekrihtot normeschanas kaħrtibai winās tagadejā weidā, bet tik weegli newarot runat ari par tās isnihjinaschanu. Daščas zūtura fabrikas esot kulturas weetas. Ja eesčot bojā kaħda no šchim fabrikam, tad sudisčot ari winu skolas un slimnizas.

Referents wehlaš, lai atraida wišus papildinajumus, isnemot Lerches eefneegto. Nobalsojot, pahrlabojumus atraida. Likumprojektu (ar Lerches papildinajumu) peenem. Weidsot peenem preekschlikumu, noturetēt jaunenedel sehdes pirmdeen, treschdeen un peektdeen, wajadsibas gadījumā ari sestdeen.

Nahkoschā sehde plkst. 1/29 wakarā.

Wakara sehdi wada **Gutschkows**. Ministru loschā ir ministru padomes preekschsehdetajs, teesleetu un juħleetu ministri, semfopibas leetu galwenais pahrwaldneeks un walsts kontroleers. Turpina peepraštjuma apspreešchanu par 24. augusta noteikumu isdoschanu. **Pokrowskis II.** atbild **Schubinskim**, kuršch teizis, ka apstiprinat nenofihmejot „kontrašignēt“, bet tikai „usraštit šawu šamilijas wahrdu“.

Pokrowskis II. turpina: Bet 215. pantā tat šajits: „Par wišēem pawehles riħkojumeem, kurus ministres parastijis, waj apstiprinajis, tas atbild us noteikumu pamata, kuri atrodami 208. pantā.“ Tā tad ministres apstiprina un atbild par to peħz likuma. **Schubinskis** aismiršis šawu referenta lomu un ar ašrautibu šajijis, ka šaka un juħleetu eestahschu šchatai neesot padoti walsts domes pahrfinaschanai. Winsch parahdija kartis un atšaišnoja noteikumus peħz wina galwenā šatura. Pehz tam,

tad apštati ja utajuma juridiskā puse, **Pokrowskis** peegreesch weħribu politikai un atgahdina, kaħda nošihme šchāi weħsturē bijuse waldbibas un domes wairumam, galwenā šahrtā zentram. No peepraštjuma eefneegšchanas pagahjis dauds laika, oktobristu partija pašpeħjuse dauds pašaudet — ta pašaudejuse šawu galwu. (Smeekli. Applausi pa kreisi.) Partija grib, kā redšams, atšwabinatees no atbildibas par to, par ko wina runajuse un ko apšolijuse. Oktobristi šaka, ka neesot pamānijuschi no waldbibas puses nekāħdu nepareisu riħzibu. Es kategoriski apgalwoju, ka oktobristi redš loti labi waldbibas riħzibu un eespaida taišišchanu un šewišchi pret sewi, bet isleekas tikai par beesahšcheem. Šahlat runatajs apškata wišos šihkumos kugu buħwes ašigneschanas apspreešchanas weħsturi un runā par likuma projekta gaitu juħras generalschtaba šchatai leetās walsts domē un walsts padomē. Winsch atgahdina par **Gutschkowa** runam un šalihdsina tās ar tagadejo oktobristu atteezibam pret ašigneschanu preeksch juħras un šaka ministrijam. Luħt, mehš ari peeprašam oktobristeem, kur ir winu konstituzionalais žeksch. „Es, kungi,“ nobeids runatajs, „nepekrihtu teizēenam „jo šliktā, jo labā“, bet walsts politiskā šahwolkli ir briħšchi, kad šchis isteizeens kluħst par pateesību. Juħš, kungi, šrahdajeet preeksch ta, lai raditu kaħdu briħdi. Konstituzionelās iluštjas isgaisi. Paleek pahri tikai tumšchā dšihwes pateesība. Leelā kreewu tauta pratīs dabut no wiša ta atteezigos šlehdsēenus.“ **Pokrowskis** šaka kreewu nāzionalistu wahrdā, ka 24. augusta noteikumi nēmas neašklarot konstituziju, jo **Kreewijā** konstituzijas nāw. (Smeekli pa kreisi. Applausi pa labi. Kleedšeeni: Naw bijuse un nebuhs!) Muħšu walsts šatwersme naw konstituzionala, bet pawišam šawada — patwaldigi-preekschšahwiga. Muħšu šatwersmes wišas eestahdes naw eekarotas no tautas, kā to apgalwo kreisee, bet dotas briħwi no patwaldneeziska Monarcha. Studedami wišus muħšu likumdoschanas aktus, mehš neatradisim nekur wahrdu „konstituzija“. Pehz nāzionalistu domam **Kreewijā** newar buħt šchaubu par patwaldbibas waras pašahwešchanu. Tikai zaur Monarcha waras briħwu israhdišchanu dota tautas preekschšahwiba. Tadeħt 24. augusta noteikumi naw nebuħt pret muħšu likumeem, jo ta pate patwaldbibas wara atšahjuse šawai teeschāi zaurluħtoschānai wešelu rindu jautajumu. Atbildedams **Gegetšchori** šchatai jautajumā, **Pokrowskis** apškata pamatlikumu 96. un 14. pantus un paškaidro, ka šaka likumi, kuri naw noteikti ašigneschānai, padoti Waldneeka teeschāi zaurluħtoschānai. Pehdeji runatajs šaka, ka kreiso draudi, kurus isteizis **Pokrowskis**, neesot biħštami, jo aš wineem nestahwot nekāħds spēhš. Tas esot politisks šchantāšchš.

Mikukow atrod, ka peepraštjuma politiskā nošihme šastahwot diwu sehdeku fragmentu žihnā, us kureem sehšot oktobristi un nāzionalisti; labo un kreiso šoku eeneħmeji esot tikai šinkāħrigi štatitaji us žihnu šarp diwām politiskām usškatai pašaušem; weena no winām war atbalšitees us juridiskeem argumenteem ar šawu politisko usškatai iswešchanu. Greesdamees pee muħšu augštāš pahrwaldibas jehdsēena pamatigas analises, runatajs rat-

sturo to ar lituma pahrakumu un pahrwaldišchanas padofchanu litumbai. Ufasi, kuruš isdod augstakās pahrwaldišchanas kahrtibā, pehz tagadejās klasifikazijas war tikt isdoti fastanā ar litumu wina robeschās paraleli ar to un pret to. Apstātīdams no ſcha redjes punkta augstakās pahrwaldišchanas ſferu, kuru dewuſchi muhsu pamatlikumi, runatajs nahf pee flehdseena, ka augstakās pahrwaldišchanas ſfera Kreewijā wiſā ſawā plaschumā padota litumam. Apstātīdams atſewiſchfus pantus, runatajs peerahda, ka 24. augusta noteikumu isdoschana bijuſe peeteekofchš pamats peepraſſjumam. Runatajs peerahda zaur peemehreem is praktiſkās dſihwes, ka pehz 24. augusta nahfſe jau preekſchā nelikumiga rihziba, kura parahbijuſšs tautas preekſchſtahwibas likumdoſchanas teeſbu aprobeſchoſchanā, isdodot pahrwaldišchanas kahrtibā — uſ 24. augusta noteikumu pamata daſchadus aktus, kuri agral bijuſchi padoti tautas preekſchſtahwibas kompetenzei. Politifkā peepraſſjuma noſihme teek iſſmelta zaur to, ka pahrleezinati konſtituzionalifſti ne no watardeenās nowehrte tagadejo Kreewijas politifko iſbuhwi. Ja ministru padomes preekſchſehdetajš pehz ilgaka laika nolehmiš ſodit „Ruſſfoje Snamja“, kura ſchodeen ſiao, ka ſtatsſekretars Stolipinš peenehmis dahwanu no ſchihdu deputazijas, tad paleek pawifam neifprotamš, kadehf netika ſodita ta pate awiſe daſchas deenas atpakal, kad wina ſinoja, ka iſhto kreewu kauschu ſabeedribas lozekfi eſot Kungs un Keiſars ar Beſarewitſchu Tronamantineeku. (P u r i ſ c h k e w i t ſ c h ſ no weetas: „Che! Che!“)

Preekſchſehdetajš: Donneek, Purifchewitſch! Sauru juhs pee kahrtibas! Mikulows turpina: Naw ſaprotamš, ka „Ruſſfoje Snamja“, kura apwaino Monarchu par to, ka wiſch ir ſlepkawu un pogromtſchiku beedribas lozeklis . . . (Stipriš trokniš pa labi. Dausiſchana ar pulkes dehlifcheem. Purifchewitſchš un Obraszowš gahſchas uſ runataju tribinas puſt ar kledseeneem: Beſgodis, nelectis, drankis un apdraude Mikulowu. Preekſchſehdetajš mehgina trokni pahrtraukt, bet tas turpinas. Mikulowš atſtahj tribini. Pulkſten 11 wahrdu dabu ministru padomes preekſchſehdetajš. Sahle eestahjas meers). M i n i ſ t r u p a d o m e ſ p r e e k ſ c h ſ e h d e t a j ſ ſ a ſ a, ka nebhutu gruhiti aifrahdit uſ peepraſſjuma nepeeneſchanas pamatoſchanu ar weſelu rindu formelu peerahdijumu; pehz ſawa ſatura peepraſſjums neſakrihtot ar ſawu dabu. 24. augusta aktš naw ministra un winam padoto eestahſchu darbības rezultats. Tas ir augstakās walſšs waras wadiſchanas aktš preekſch ſawas waldibas. Ta ir Kunga un Keiſara gribas iſrahdiſchana augstakās pahrwaldišchanas kahrtibā uſ ſtingra pamatlikumu 11. panta pamata. Juridifkā ſatura apmehrs preekſch ſcha peepraſſjuma apſtatitš jau no referenta. Bet ja dſirdetos ſpreedumus atſtahtu beſ atbildes, tad raſtos pat peepraſſjuma atmeſchanas gadijumā nelabs eepaidš par kaut kahdu tur neweenprahtibu un daſchadeem walſšs buhſchānu faktoreem muhsu brunoto ſpehku leetās. Wiſš, kaſ atteezas uſ muhsu armiju, newar palikt beſ apgajſmoſchanas, ſewiſchti muhsu deenās, kad neſtatotees uſ wiſpahreju meera wehleschānos, wiſeem walſšs elementeem, kuri tai naw naidigi, jaſtrahdā pee dſihwa aktiwa tautas ſpehka radifchānas un krahſchānas. Behz epoſizijas domam, waldiba peelaiduſe nelikumigu juridifku aktu un iſſtematiſki iſwed paſtahwigu domes teeſbu pamafinaſchānu, ſelodama ſawai reakzionarajai politikai. Waldiba pateeſi bahrgā weidā reagejuſe un reagē pret rewoluziju, kaunumu un rewoluzionareem; preekſch perſonam, kuraš juta un juht wineem lihds, tahda waldibas rihziba iſrahdas reakzionara. Bet tāpat ir ari ſinams, ka waldiba ſprauduſe par ſawu mehri ſtingras teeſiſkās kahrtibas nodibinaſchānu, iſweddama reformas, uſ kuraš teek aifrahditš no Trona augstumeem.

Te waldiba dſird pahrmetumus, ka wina ſaſneedſot ahrejo kahrtibu, bet ar pretlikumigeem lihdsſekteem, ka beſ waja-dſibas paſtiprinot ſpaidus un mehginot aifſawet reformu gaitu — noweſt lihds nullei walſšs domes darbibu. Tahdu domu ſaturš ſalaſas kopā no partiju weenpuſibas, nepareeſeem flehdseeneem un maſas dakinas pateeſibas. Schi dakina paſtahw eekſch tam, ka pahrwaldišchanas noſare war buht un ari ir kuhdas, nepareiſa rihziba un pat waras robeschu pahrkaphſchana. Bet waldiba to iſnihzinās. (Bravo pa labi un zentrā) No ta taiſa flehdseenus, ka wiſa muhsu adminiſtrazija rihkojotees nelikumigi. Schahdi flehdſeeni par muhsu adminiſtraziju, kura godigi iſpilda gruhitu darbu, ir patwarigi un nepateeſi. Slehdſeeni ne weenmehr teek faſtanoti ar fakteem. Tā, par peemehru, pehdejos 3 gados waldiba atzehluſe 135 daſchados apwidoš ahrfahrtejo ſtahwolli. Bet tur, kur rewoluzijas wehtra naw wehl apkluſuſe, kur ar bumbam uſſpridſina rentejas un dſeiſzjela wilzeenus — tur waldiba uſtur un uſturš kahrtibu ar ſpehku, nepeegreeſdama wehribu kledseeneem par reakziju. Bet Kreewija atſtahjuſe jau mehmo punktu un kopā ar nemeeru iſnihſchānu atritis ſabeedribai doto teeſbu iſleetoſchānas aprobeſchoſchana. Preſe, ſabeedriba un ſaweenibas, kuraš wehl neſen bija degti preekſch rewoluzijas bengalugunim, palehnam aiſwirſiſeek lihds winam noteiktam normam. Behz pahrſihwotā wehſturifkā ruhgtuma Kreewijai jabuht nemeerā ar waldibu, walſšs domi un padomi. Schiš nemeerš pahrees tad, kad noſtiprinafeek Kreewijas walſšs paſchapiſna. To war ſaſneegt galwenā kahrtā ſem weena noteikuma: waldibas eestahdem un waldibai jaſtrahdā pareiſi kopejs darš. Pat rewoluzijas ruſha naw warejuſe ſagrauſt armijaš garu, jo tas ir tautas garš. Armija ſahf bojatees, kad ta naw wairš miſka un naw padota weenai gribai. Lai eekahr totu un noſtiprinatu muhsu brunotoš ſpehkuš, tad likamdoſchānas eestahdes te pabalſta waldibu zaur to, ka noteiz rekruſchu ſſaitu un apſpreeſch lihdsſeku doſchānu preekſch kara leetu wajadſibam. Pat pahrejas laifmetā nezehlās nekahdu ſchāubu un apgruhitinajumu 96. panta leetā, un runa bij ne par domes teeſbu maſinaſchānu, bet par daudſu eekſchjēnš waldifchānas kahrtibas prinziplu jautajumu iſſchſiſchānu. Waldibai bij weenmehr ſaprotamš tas, ka kara ſpehka nodatu un ſchtatu eekahrtoſchāna war notikt tikai uſ 96. panta pamata. Titai naudas un kredita doſchāna noteek wiſpahrigajā likumdoſchānas jekā. Waldibas ſchāubas bij zitadas. Kara un juhrleetu eestahdes aptwer organifazijas, kuraš nepahrſin kara leetas ween. Daſchu noſaru žiwilpahrwaldifchāna padota kara miniſtrijai. Waldibai wajadſeja wilkt robeschu ſtary daſchadām ſuntzijam. Waldibai ſchāubas wajadſeja iſſſaidrot komiſijai, kura ar ſcho noluhu tika nodibinata. Bet ſchai laikā zehlās jautajums par juhrleetu generalſchtaba ſchtateem. Ap ſcho jautajumu iſzehlās ſtrihds, kuraš padarija galu Wina Majestates Kunga un Keiſara lehnams. Kad waldiba bij dabujuſe ſchtatu jautajumā augstakās waras aifrahdijumus, tai wajadſeja dabut tahlakus aifrahdijumus wiſpahrejā jautajumā. Ministru padomes preekſchſehdetajš nolafa tad gabalinu no ministru padomes pagahjuſchā gada 26. maja ſchurnala, kura aifrahditš uſ to, ka Wiſa augstakā griba pawehlejuſe faſtahdit noteikumus pamatlikumu robeschās. Schiš gabaliſch apgahſch pehz premjera domam paſcha peepraſſjuma uſbuhwes pareiſibu. Sinu, ka daudſi gribetu noſtahdit ſcho jautajumu zitadi, wehledeameeš peerahdit, ka tituſchāš aifſkahrtaš walſšs domes teeſibas, kadehf ir nepeezeeſchama žihna ar waldibu. Bet eš atklahti iſſaku waldibas pahrleezibu, ka wiſa dome ka tahda lihds ſchim iſturejuſes ar wiſleelato žeenibu pret Augstakā armijaš Wadona teeſbam, bet waldiba naw nekad uſbruluſe domes teeſbam. Eš tizu, ka dome ſparigi at-

metis peeprašjumu, parahhidama zaur to, ka Kreewijas aissardšības leetā mums wīseem jaapweeno šawi spēkti un teešbas preešch weenas wehsturiflas, augstakās teešbas us-tureschanas — Kreewijas teešbas — buht šīprai. (Applauš pa labi un zentrā). Pehz isteifchanās personīgās leetās no Polowjowa un Mitutowa pušes sehdi flehdi pullst. 11 un 35 minūtēs.

Mahkoschā sehde 2. aprīli.

Roku noplubdināšanas kanāli Baltijā.

„Latwija“ raksta: „Weens no leelakeem kawelkeem Baltijas koftirdsneezibās ir tas apstahllis, ka koki nereti leelu gabalu jawed pa semes zeku lihds upei, pa kuru toš noplubdina lihds eksporta weetai. Pat pee isdewiga seemas zeka koku weščana pa semes zeku kokuš sadahrdšina tahdā mehrā, ka toš nemas wairs newar pahrdot, ja koku weščana pa semes zeku isnahk tahlak par 10—12 werstem. Ja nu tahdā seemā, ka tas bij pagahjuschā seemā, pawīsam naw seemas zeka, tad koku pirzeji un pabrdeweji teel eedšiti pawīsam kriticistā stahwolli.

Schis apstahllis pamudinajis domenu ministrijas se-wiškto usdewumu eerehdni, zeku inscheneeri son Kreifšleru isstrahdat koku noplubdināšanai Baltijas kroma muiščās grandiozu kanalu projektu (par kuru laikraksti pehz beidsamā kroma meščlungu kongresa aplam šīnoja, itkā no son Kreifšlera isstrahdatais projektis buhtu apuhdenošanas projektis). Pehz schi projekta nodomats 22 Kursemes un 8 Widsemes kroma muiščās 8 gadu laikā eerihkot 900 werstes kanalu koku noplubdināšanai no meščeem lihds leelafām upem. Schee darbi aprehkinati us 1,450,000 rubl. 497 werstes grib rak mahkflīgus kanalus, pahrejas 403 werstes nahk us masafām upem, kuras grib eerihkot koku pluhdināšanai. Pa scheem kanaleem pluhdinās neween kokuš no kroma meščeem, bet pa teem atlaus pret neleelu maksu pluhdinat kokuš ari privateem koku ihpaščneekem. Baltijas domenu walde, ka mums šīno, ir meerā, pluhdināšanas kanala šinā eet roku rokā ar kaiminu muišču un semneeku mahju ihpaščneekem. Projekta isstrahdatais ir aprehkinajis kanalos eegulditā kapitāla teeščos eenahumus (par koku pluhdināšanu) us masafais 20% gabā.

Bes koku pluhdināšanas zaur scheem kanaleem zer panahk ari wehl zituš labumus. Kanalus eerihkos us apmehram 400,000 desetinas leela semes gabala, no kura 75,000 desetinas ir purwu. Tadehk ka kanalu pildišchanai ar uhdeni ir wajadšigi apmehram 600 blatus kanali, tad zaur teem tiks leelā mehrā panahkta scho purwu nosušinaščana. Ari koku zenas zer zaur to pazelt, ka ari nodomats kanalus peeweenot tahdam upem, pa kurām to waretu nopluhdinat us leelakeem tirdsneezibas zentreem, pa dakai teešchi us ahrsemem. Zaur scheem blatus noluhkeem kanalu pelna isnahks pateešbā daudš leelaka.

Weidsamā kroma meščlungu kongresā J. Kreifšlera projektam par labu isteikuschees weenbalsīgi wiš kroma meščlungi un klastefoschee inscheneeri. Projektis no Baltijas domenu waldes jau nosuhtits Peterburgā, kur tas sazehlis wišdšihwato intereši. Tadehk ka domenu un semtopibas galwenās waldes rihzibā tagad atrodotees peeteekoschi daudš lihdsjektu, tad par ta apstiprināšanu neefot to schaubitees. Kanalu darbus nodomats eesahkt jau nahkoschu wasaru. Pehz augščā minetā kanalu projekta realiseschanas Baltijas domenu walde nodomajuse kanalu eerihkoschanu turpinat, tā ka ar laiku Baltija buhs apklahta ar wefelu kanalu tihllu.

Par no Baltijas domenu waldes isdariteem nosušinaščanas darbeem mums šīno, ka pagahjuschā wasarā us 16,000 desetinas leela kroma semes gabala, kuru ka semes fondu isdalis bessemes strahdneekem šihšaimneezibu eerih-

koschanai, ir israktas 97 werstes grahwju, par to isdots 45,710 rubli. Nahkoschā wasarā domenu walde grib list 324 werstes grahwju rakht. Schee darbi nowehrteti us 240,000 rbl.“

Leelaks waišlas lopu eepirkums Widsemē.

Daschi Witnas semes eerihzibas komiščjas lojektī schinis deenās, ka „N. N.“ šīno, eeraduschees Rigā un dewuschees us Zehsu aprinki, kur tee grib eepirkt 48 Angelnas fugas waišlas buktus. Witnas semes eerihzibas komiščja, kurai no kroma lopkopibas weizinaščanai peeschirts 9000 rbl. leels pabalsts, grib eerihkot Witnas gubernā 48 waišlas punktus. Widsemē nopirktee waišlas bukti, par kureem komiščja grib maksat apmehram 200 rbl. gabalā, tiksot nototi weetejeem semneekem, kuri dabūs no semes eerihzibas komiščjas buktu ušturas naudu. Aplezinaščanas nauda noteikta us 30 kap. no reises. Schi nauda nahk buktu turetajeem par labu, par to teem japadodas komiščjas nosajijumeem buktu tureschanā. Schis ir leelakais waišlas lopu eepirkums Baltijā, kas leezina, ka Gelsch-Kreewijā peegreesch Baltijas attihstitai semtopibat leelu wehribu. Schim pirmam eepirkumam fetoschot ari ziti no zitām Gelsch-Kreewijas gubernam. To lai eewehro latweeschu semtopji, peegreeschet Angelnas lopu fugas audšinaschanai nopeetnu wehribu, tamdehk ka schi suga tagad Kreewijā fewiškki teel eezecnita. Esot israhdijees, ka muhsu masgruntneekem neefot Angelnas waišlas buktu to pahrdot, tamdehk pirmais eepirkums tiksot isdarits Zehsu aprinka muiščās. Ja tahdam tomehr buhtu schee bukti pahrdošchanai, tee lai greesčas zaur weetejo semtopibas beedribu waj nu pee Baltijas semtopibas un kroma muišču waldes, waj pee gubernas semneeku leetu eestahdes, pee kurām Gelsch-Kreewijas waišlas lopu eepirzeji mehds eewahkt šinas.

„S. D. L.“
Rewele. Kā „Rev. Weob.“ šīno, Igaunijas gubernatora weetas ispiditajs islaidis jaunus wīseem eeturamus noteikumus, zaur kureem domats eedšihwotajeem arween wairat atweeglinat pastiprinatas apšardšibas stahwolka sajuhtu. Gewehrojamatee noteikumi buhtu: 1) Pulweri pahrdot atkauts bes fewiščkas atkautas šihmes usrahdiščanas, 2) Atmetamas eedšihwotaju listes, kahdas iktratam nama ihpaščneekam waj ihrneekam bija jawed par wīseem dšihwolka eemihneekem, 3) No scha břihscha sahtot wišām Rewelē registretām beedribam newajadšigi no polizijas ispraft atkautas preešch šawām šapulzem.

Peterburgā, 14. aprīli. Runā, ka grafs Witte kandidejot us zeku ministra amatu. Nesen wišč tureja preeščlāšjumu par to, tadehk Kreewijas dšelszefi walšij atnes saudejumus. Pret Wittes kandidaturu neefot daudš pretim ari augstakās šferās. Wina nopeetnakais pretineeks esot Stolipins.

Ahrsemes.

Anglijā tautas weetneeku namš peenehma Aškwiata ministrijas budšetu ar leelu balsu wairakumu. Pehz tam scho pašchu budšetu peenehmis ari jau augščnamš. Tautas weetneeku namā Weits greesees pee Greja ar schahdeem trim preeščlikumeem: 1) Waj Grejs eewehrojais manifestu, kas parakšits no 18 eewehrojameem Ciropas spezialisteem starptautistos jautajumos un kas is-laisis šihmejotees us atteezibam starp Kreewiju un Somiju? 2) Waj šchai gadījumā wišč warot greestees pee kreewu waldivas ar preeščlikumeem? un 3) waj Somijas autonomija garanteta zaur kahdeem starptautiskeem lihgumeem? Us to atbildeja waldivas wahrdā walšis sekretars Mat-Wuds, ka wišč manifestu awišes lašjis, bet pee laut kahda starptautiska lihguma Somijas leetās Anglija ne-

esot nehmuse dalibu un tadeht ari newarot ufstahtees schai leeta ar preekschlikumeem — Schahda waldibas atbilde, saprotams, bija sagaidama, bet raksturists tomehr ir un pakeet Weita peeprafijums, tapat, ka ahrsemju profesoru iflailste protefti pret Somijas fatwerfmes groffschanu. — **Franzija** tautas weetneeku wehleschanas no jauna pee-rahdijufchas, ka radikalisms arween tautas mafas atrod leelaku peekrischanu. — Seemel = Amerikas Sameenoto Walfstju bijufchais presidents Dr. Rosewelts Parises uniwerfitate Sorbona, turejis runu par republikas pilfona peenahumeem. Par weenu no fwarigatam mahzibam Franzijas wehsture winsch apfihmeja to, ka augsta mahfklas un literariska kultura faderotees ar wadofcho stahwolki militarifka un politifka lauta. Bet pahr gara un meefas spehku iftopfchanu augftal stahwot rakftura attihftiba, audfinafchana uf pafchfawaldifchanos, uf fapratigu domafchanu un prahfgeem ufkateem, uf eefpehju, usnemtees personigu atbildibu un tomehr palikt fatariba ar wifpahribu. Zaurmehra jeb wideja zilweta pirmas peenahfums esot pafcham nopelnit fawu pahrtiku un aifftahwet fawu tehwiu. Netaisns karsch esot nofeegums, bet tikai tapeh3 ka tas netaisns. Tahfal runatajs aprahdija laulibu neauglibu par tautas fmagato lafhtu un aifrahdija uf preses fwaru, ka ari uf breesmam no winas neleetigas walfafchanas, un greef3as tad pret doktrinaro, fewifchki pret ekftremo fozialifmu. Konfekwents un ekftrem3 fozialifms nofihmejot preefsch ifkattras rahfas nahwi ar pafchifnihzinafchanos. Tas faturot daud3 faunaku immoralitati, ka kaut kura zita fiftema. Tomehr warot ari peenemt finamus prinzipus no laudim, kuri fauzotees par fozialifteem. Ifkattram esot teefkbas uf weenlihdfigu ifdewibu, rahdit, no tahda materiala winsch, bet neweenlihdfigeem darba panahfumeem arween wajagot ari neweenlihdfigu atlihdfibu. Labakais peerahdijums par brihwibas mihlestibu kahda sem3 esot tas weids, ka ifturotees pret minoritatem. Ifkattra waja- fchana esot nemoralifka, tapat ka fchkiru eenaid3. Ufpuhtiba (aroganze), kura uf nabagaku ka tahdu fktas ar nizina- fchanu, esot tikpat nofodama, ka fkaudiba un ihgnums pret bagato ka tahdu. Tas kaitot fawai semei wifwairak, kas fchkiru no fchkiras, amata kahrtu no amata kahrtas, naba- gat3as fchkiras no bagat3am kahrtam gribot fchkir. Lai republik3a buhtu panahfumi, tad esot wajad3iga pahrelezibas firfniba un intensitate ar wifplafchako panefibu un tole- ranzi pee pahrelezibu daschadibas. Telpas wefeligai attihftibai esot tikai tur, tur pafstahwot domu un ufstatu daschadiba religifkos, politifkos un fexialos jautajumos. Daud3 tautas aifgabjufchas bo3a aif fanatifma un ne- panefibas. Beidsot Rosewelts fajziis, winsch esot ifktra alla kofmopolitifka eenaidneek3. Pirms wajagot buht labam patriotam, tad tikai warot buht labs pafaul3es pil- fonis. Bet patriotifms neefot nebuht nefaweenojams ar zitu tautibu peenahzigu eewehrofchanu un zeenifchanu. Starptautu teefiba ifaugfchot par tahdu waru, kura buhfchot jaewehro un jazeena. Rosewelts run3s ari **Brifel3**. Pafaul3es ifftahdes wadibai winsch apfolijis leelaja fwehtu fahle turet preefschnefumu. Komiteja, kura uf wina fa- nemfchanu leelifki fagatawojotees, winam peeprafijufe, kahdu tematu winsch ifcaudfije3 fawam preefschnefumam. Par atbildi peenahfufe telegrama, kura bijufchais presidents pafino, wina laiks esot til toti faknapinats, ka winsch ne ilgaf, ka tikai 15 minutes warefchot runat. Par tematu winsch ifwehlejees: Time is money (laiks ir nauda).

No **Turzijas** nahf uftanzofchas finas. Dumpis Albanija peenem3s bihfstamus apmehrus. Turku falдати, kuri bija nofuktiti dumpja apfpeeschanai, fakauti. Par apftahfkeem un zihnam Albanija lai noder fefofchais:

I f k i b a, 29. (16.) apr. Schodeen pee Ferifowitfchas

bij fakopoti 35 bataljoni. Galwenee spehki, 22 bataljoni, daschu bateriju un loschu meteju fahstahwa, eefahfa gabjeenu pret Ratschanikas augftumeem un griib apeet dumpineeku kreifo fpahtnu. Dtra kara spehfa data, fahstahwofcha no 8 bataljoneem, eet pa dsefszjeku. Ta ka attahblums no Ferifowitfchas lihdf Ratschanikai ir 22 kilometri, tad kauja faga- gaidama riht. — Albani ifteizjotees, ka zihnotees dehft albanu autonomijas.

Stahwolki Albanija nopeetns. Wifus fwarigos punktus eenehmufchi albani. — Galwenee albanu spehki pulsejotees pret Ipeklu.

Belgrade, 28. (15.) aprili. Belgrade fanemtas fchahdas finas: Pehdej3a kauja pee Tschernotewas turki fakauti. 8000 albani usbruka turku kara spehfam, kurefch fahstahweja no 15 bataljoneem, 10 leelgabaleem un 8 mafchinu flintem sem Turgut pafcha wadibas. Labais turku fpahtns tika fakauts. Zentrums mehginaja ifftitees zauri uf Prifrenu, bet ari tas neifdew3s. Peh3 8 stundu ilg3s zihnas turku kara spehks behga uf Lipjanu. Ab3s pufes leeli faudejumi. Gewainotos weda uf Ferifowitfchu. Albani faudejufchi 200 wihu un turki 300.

Konftantinopol3, 28. (15.) aprili. Waldiba nolehmufe fubtit uf Albaniju 40,000 wihu. Gefautti jau referwifti Smirna un Trapesunte. Albanu deputati greef3as pee leelweftira un dewa winam aifrahdijumus, ka ap- meerinat albanus. Bet leelweftirs to neewehroja un if- teiza, ka waldibai jaatjauno winas autoritate. Peh3 tam albanu deputati pafstaidroja, ka 24 stundu laika aifjekofchot uf Albaniju, ja lihdf tam nebuhtu dabujufchi apmeerinofchu atbildi.

Salonikos, 28. (14.) aprili. Wifu if Ferifowitfchas un Ifkibas uf Ratschanikas kalnu pahreju fubtito kara spehku usdewums ir tas, usbrukt no muguras pufes albaneem, kuri pahreju eenehmufchi. Dsefszjeka fatifkme ftarp Ifkibu un Mitrowizu pahtraufta. Zihna notifa ari pee Belopotes. Albanu Ratschanikas pahrej3a fktaitas 6000 wihu. No Ferifowitfchas pufes peenahfufchais turku kara spehks konzentrejees Tschadarlijas zeema. Turku kara spehka seemefos no Ratschanikas, fahf truhft prowianta un mu- nizijas.

Salonikos, 28. (15.) apr. Ferifowitfchas tuwuma eefahf3as nitna zihna. Tuhftofcheem albanu usbruka turku kara spehkam, kas fapuzinat3s preefsch operazijam pee Ra- tschanikas pahrejas. Zihnas ifnahfums wehl naw finams. Ari pee Djatowas un Prifrenes notifufchas zihnas.

Amerika. Stipra fala un leelifk3as aukas un weefula negaif3 nodarijufchi pehdej3as deen3s leelu postu daudf3as walfstis un appabalos Seemel = Amerika. Kofwilnas augu ftahdijumus wifpahri ufkata par pilnigi ifnihzinateem, ta ka kofwilnas rafchas fchini gada nebuhfchot tikpat ka nemas. Wifstigs posts kofwilnas plantafchu ihpafchneefkeem jazeefch fewifchki fefofch3as walfstis: Tenefa, Alabam3, Luisana, Dschordfchija, Mififp3a un Tefka (Teh3a). Melaime kluwufe jo leelaka wehl zaur tam, ka fcha neparasti fifta pawafara dehft kofwilnas plantafchas apfehtas fchogad toti agri, bet nu usnahzis ftipri aukf3s laiks, pat fals un fneegs, zaur tam wif3 fehfjumi teelot galigi ifnihzinati. Laufus jeb plantafchas, falam beidsotees, par jaunu apfeht nebuhfchot nezit wairs eefpeh3ams, tadeht ka neefot wairs eefpeh3ams fagahdat wajad3igo daudfumu fehfklas. — Wairak nek3 60 gadu ilg3 laika neefot peedfihwots Amerika tahds posts kofwilnas plantafch3as, kahds tur fchogad ufbruzis.

London3, 29. (16.) aprili. Wif3e „Daily Mail“ bija iffolijufe 10,000 mah3. fterlinu par lidojamo ma- fchinu fajihftes brauzeenu ftarp Londonu un Mantfcheftri. 27. (14.) aprili plft. 1/27 fcho fajihftes brauzeenu ufahfa gaita brazejei Polans un Uait3. Polana brauzeens pil-

nigi isdewās. Wīnšch atlaidees Mantšestēre plst. $\frac{1}{6}$ no rihta. Brauzeens ilds 11 stundas. Uaitam bija jano-laišchās semē Polšwortā, tadeht ka wīna lidojamai mašchīnai sabojajees motors. Brauzeenam bija janoteek ar lidojamo mašchīnu, pee kam 2 reišas bija atkauts zēdā nolaištees semē, lai atjaunotu spēhta krašjumus waj islabotu bojajumus. Šchi leelā godalga, ar kuras nolikšchanu awise, protams, taišija reklamu, bija gaisa kugotajeem gan wīšai peewilzīga, tomehr ari grūhti eegūštama, jo no Londonas lihds Mantšestērai ir kahdas 300 werstes. Kobi un Uaitis jau ismehgīnājās isdarit mineto brauzeenu, bet bes panahumeem. Bet tagad tos 100,000 rubtus tomehr winnejis eewehrojamaš Polans, kursch nobrauzis 300 werstes tīkai 11 stundās. Waj wīnšch brauzis pilnigi bes pahtraukuma, waj nolaiidees ari semē, tas wehl naw sinams. Tā ka pilsehtā un redakzijas durwju preekščā gaisā grūhti pajeltees, tad Polans pajehlees gaisā ahrpus Londouas un tad pa gaisu peebrauzis pee „Daily Mail“ redakzijas, no kureenes tad ari dewees zēdā. Pirms zekojuma wīnšch lihds ar sawu skolotaju Fahrmanu apbraukajuschī Londonu un Mantšestēri ar automobili, lai pamatigaki eepašibtos ar zeku un pilsehtu apfahrtni.

Budapešchtā, 27. (14.) apr. Ungarijas aeroflubs isfludinajis noteikumus par gaisa kugotaju sazihtsi no 23. maja lihds 7. jūnijam. Ušajinati wīš aeroflubi. Godalgu kopsūma — 200,000 kronu.

Berlinē, 26. (13.) aprīlī. Gaisa kugis „Bepelin II.“, kas bija pilbits ar gāsi, brauzot atpakaļ no Hamburgas uš Kēlni, pee Limburgas no wehtras tika norauts pulstien 1 deenā no entura un aislaiidees uš seemeku watareem. Pehz pusstundas kugis, no wehja gluschī saploštis, nokrita semē Weilburgas turumā un pahrluhsa diwās datās. Data palika kokos karajotees. Gondoles un motori apskahdeti, bet balons gluschī sabojats, tā ka reparatura naw eespehjama.

— 28. (15.) aprīlī. Kungu nams atmeta preekščlitumu par teeschām un aisklahām wehleschanam un peenehma neteeschās deputatu wehleschanas ar aisklahām wehletaju wehleschanam.

— 29. (16.) aprīlī. Kungu nams ar 140 pret 94 balstīn peenehma wehleschanu litumu ar dascheem pahrgrošjumeem. Litumprojekts teek nodots atpakaļ landtagam.

Londonā, 25. (12.) aprīlī. Kara gaisa kugi, kas wehtras laikā pee Farnborgas isdarija mehginajumu brauzeenu, wehtra apšweeda un tas apgahsās, pee kam saplihsa balona apsegs un šfelets.

Rizā, 25. (12.) aprīlī. Latams isdarija brauzeenus lidojamā mašchīnā pahr juheu no Rizas uš Antibu. Pee treschā brauzeena sabojajās motors un Latams eekrita juheā. Lidojamā mašchīna apskahbeta, bet Latams isglahbās.

Muhsu bildes.

Pasneedsam šchoreis leelā norwegu rakšneeka Bjernstjerna-Bjernsona gihmetni. Naw wairs mums šchi simpatistā leelā gara. Wīnšch aishgājis tur wīseem jaaiseet. — Pasneedsam ari eewehrojamaš Marša pehtneeka Lowela gihmetni. Lowels pašchlaik ušturas Berlinē un tur turejis preekščlaschjumu par Maršu. Šcha preekščlaschjuma saturs atstahstis daschadu rakstu nodatā. — Terbatas uniwersitati dibinajis Gustavs Adolfs. Dibinata wīna ihsti tika tā gimnastija, bet jau 1632. gadā wīnu pajehla par uniwersitati. Kara deht uniwersitati pahrzehla uš Reweli (1657.—1662. g.), bet jau 1690. to atkal pahrstatija uš Terbatu. Plošjās atkal kari. 1704. gadā wīnu slehdja. Wehlat pahrzehla uš Bernawu, bet 1710. g. tur pahrstatitā uniwersitate isnihka un tika slehgta. 1801. gadā Keisars Aleksanders I. wīnu atkal atwehra Terbatā un norwehleja

wīnu. Terbatā uš wīseem laikeem, tā tas redsams is dibinashanas raksta. Tagad nu atkal eekustinats jautajums par Terbatas uniwersitates pahrweetoschanu uš kahdu nebuht zitu leelatu pilsehtu, tā peem. Wīnu waj Rīgu. Terbata esot par masu. Ir wehl masakas pilsehtas ar flawenām, teizami eerihotām uniwersitatem nekā Terbata. Terbatā, domajam, ir sawas wehsturiskas teesības uš šcho uniwersitati. — Pat, ja tas tā nebuhtu, naw nekahda eemesla šchis uniwersitates pahrweetoschanai uš Wīnu waj Rīgu. Labak domat un to darit par Terbatas uniwersitates attihstichanu Terbatā nekā wēlti laiku tehret ar spreedelejumeem par šchis uniwersitates pahrstatichanu uš zitureeni, ween-alga uš kureeni. Ja jau kahdai pilsehtai wajaga uniwersitates, tad jau ta to war dibinat pate. Tahds darbs tad nefis swehtibu, bet jau pastahwoschu uniwersitati pahrweetot zitur, ihpāšchi wehl, ja tas noteek aish politiskeem eemesleem, ir sems, antikulturels darbs, kaut tas ari notitu waj sem nefin zil „humanas slagas“. Sinatnei jāpazekas pahr wīšam politiskām partijam un tautistku schauršribu. — Drihs ween pehz gaisa balona „Pomern“ bojā eeshanas pee Safnizas, breešmigu galu atrada ari gaisa kuga „Delitscha“ gaisā brauzeji. Balons „Delitschs“ pehz 7 stundu ilga brauzeena eekluma negaisā un peepeschī nogahsās semē no 2600 metri (apm. 9000 pehdās) leela augstuma. Wīš 4 brauzeji bija uš weetas pagalam.

Grahmatu galds.

Redakzijai peesūhtita schahda jauna grahmata:

Wispahriqā tautas biblioteka Nr. 3: I. Augstū seemelos. Wezu laiku stahstis no norwegu rakšneeka Bernia Lija. — II. Reschonis. — III. Stijena tupeles. Danu rakšneeka Johannes B. Senjena nostahit. Lulkojis Lejas-Kruhminsč. Rakšā 10 lap. Grahmatu un kalendaru apgahdneezības „Awots“ isdewums. Rīgā, 1910. g.

Walejas wehstules.

W. A. — Zürichē Zuhju darbu „Ahrpafaulē, smadsenes un dwehsele“ fanehmām. Pateizamees.

W. — Šch. „Wehstules is Schweizes“ un stahstina „Masais Denglers“ eesūhtitaju mihtli kuhdsam ušdod adreši, lai waretu peesūhtit honoraru.

Redaktors: Dr. philos. P. Šalits.

Ihpāšchneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plats.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedašiwā

eekschsemes un ahrseemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

sekoschās filialēs:

Suworowan. Dširnawu eelu stuhri,

Delgawas schosejā Nr. 12,

Ahgenskahnā, Wlescha eelā Nr. 4a,

Petschal tunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Wez-Rigas stuhri.